

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت معارف

استراتیژی سکتور معارف
برای
استراتیژی انکشاف ملی افغانستان
(با تمرکز به اولویت دهی)

(مسوده)

جلالتمآب محمد حنیف اتمر وزیر معارف	تقدیم کننده
بنای سوم: انکشاف اقتصادی و اجتماعی	بناء
رکن چهارم: معارف و فرهنگ	رکن
معارف	سکتور
حمل ۱۳۸۶	تاریخ تسلیم دهی

بخش اول: اهداف و نتایج کلی سکتوری

۱ دیدگاه:

تسهیل انکشاف منابع بشری افغانستان از طریق فراهم آوری امکانات دسترسی مساویانه به تعلیم و تربیه با کیفیت برای همه و کمک به افراد جامعه تا در انکشاف و رشد اقتصادی کشور مشارکت ورزیده و سهم موثر داشته باشند.

۲,۱ هدف عمومی (هدف طویل المدت)

بدون در نظر داشت جنسیت اجتماعی (جندر)، قومیت، وضعیت اجتماعی و سیاسی و یا وابستگی مذهبی، تمام اطفال و نوجوانان که در سن مکتب رفتن قرار دارند، دسترسی مساویانه به تعلیمات با کیفیت خواهند داشت تا دانش، مهارت ها، ارزش ها و روش های لازم را که چه برای خود شان و چه برای کشور ضروری پنداشته میشود، انکشاف دهند.

۳,۱ اهداف انکشافی افغانستان در پانزده سال آینده در رابطه با معارف (هدف میان مدت)

تا سال ۱۳۹۹، (۲۰۲۰ میلادی)، تمام اطفال در افغانستان، پسران و دختران تعلیمات ابتدائی را فرا خواهند گرفت.

۴,۱ توافقنامه افغانستان (هدف کوتاه مدت)

در سال ۱۳۸۹ میزان ثبت نام خالص پسران و دختران در مکاتب به ترتیب ۷۵٪ و ۶۰٪ خواهد بود، نصاب تعلیمی جدید در مکاتب ثانوی بکار برده خواهد شد، تعداد معلمان اناث به ۵۰٪ افزایش خواهد یافت، ۷۰٪ معلمان امتحانات لیاقت و شایستگی را سپری خواهند کرد، و یک سیستم ارزیابی کسب آموزش مانند سیستم همگانی ارزیابی و امتحان برای شاگردان عملی خواهد گردید.

۱,۱ نتایج متوقعه

الف: نتایج متوقعه دارای اولویت {کمی و کیفی} تا سال ۱۳۸۹

- دسترسی مساویانه تمام اطفال که در سن مکتب رفتن قرار دارند به تعلیمات با کیفیت بدون در نظر داشت جنسیت اجتماعی (جندر)، قومیت و مذهب، و حد اقل ۷,۴ میلیون ثبت نام خالص به مکاتب.
- نصاب تعلیمی ملی عصری و با کیفیت برای مکاتب ابتدائی و ثانوی بر بنیاد اصول اسلامی که مطابق به معیار های منطوقی و جهانی باشد بشمول طرح، دیزاین، طبع و توزیع کتابهای درسی و رهنمود برای استادان.
- کادر ملی معلمان لایق برای مکاتب که پیشرفت های تعلیمی شاگردان را بهبود بخشند - پرورش حد اقل ۱۴۰۰۰۰ معلم ورزیده و ۲۶۰۰۰ آمرین مکتب.
- یک سیستم تعلیم و تربیه وسیع بنیاد اسلامی برای تمام افغانها با تهیه نصاب تعلیمی عصری، معلمان آموزش دیده (حد اقل ۲۵۰۰ نفر) و حد اقل یک مرکز تعلیمات عالی در هر ولایت تا بتواند حد اقل ۲۰۰۰۰۰ شاگرد را در هر سال آموزش دهد.
- فراهم آوری امکانات تعلیمات با کیفیت فنی و مسلکی مناسب به حد اقل ۴۰۰۰۰ مرد و زن افغان در مهارت های که بازار داشته باشد تا در داخل کشور و در کشورهای منطقه بکار انداخته شوند.
- برنامه آموزشی مبتنی بر اجتماع محل، که سواد آموزی و آموزش های مسلکی حیاتی را فراهم میآورد، برای ۱,۸ میلیون افغان که به این وسیله اجتماعات و افراد جامعه قادر میگردند تا زنده گی مثمر و مصئونی داشته باشند.
- محیط آموزشی و فضای کاری مناسب و مساعد برای تمام شاگردان، معلمان و کارمندان معارف با اعمار زیربنای معارف عصری، ارزان، مجهز و پایدار که شامل حد اقل ۹۲۰۰ مکتب، ۳۴ دارالمعلمین، ۴۳۲ مدرسه و مراکز آموزشی در سطح اجتماع محل و ۶۱ مکتب مسلکی میگردد.

- وزارت معارف که کارا، حسابده، کاملاً تمویل شده بوده و دقیقاً تا سطح مکتب یک نهاد عامه فعال باشد.

ب. سایر نتایج متوقعه

یک سیستم معارف کارا، موثر و با کیفیت بهتر که امنیت و وحدت ملی را با حصول اطمینان از فراهم آوری معارف درست که از لحاظ ملی قابل دسترس و همگانی باشد، بهبود بخشد. معارف که محتوای آن مسئول و پاسخگو، مناسب و معرف مردم بوده و کار های آن پایدار، حسابده، شفاف و توسط حکومت رهبری گردد.

بخش دوم: تحلیل وضعیت

۱,۲ تحلیل و ارزیابی وضعیت فعلی سکتور

افغانستان یکی از فقیر ترین کشورها و دارای پائین ترین سطح تعلیمی در جهان است. میزان عمومی سواد درین کشور ۳۳٪ بوده که ناهمگونی شدید جنسیت اجتماعی (جندر)، و تفاوت برجسته میان ساحات روستائی و شهری را نیز نشان میدهد. بر بنیاد گزارشات یونسکو و موسسات دیگر تا ۹۰٪ زنان روستائی و ۶۵٪ مردان روستائی بالا تر از سن ۱۵ بی سواد هستند. با وجودیکه میزان سواد در ساحات شهری کمی بالا تر است، ناهمگونی جنسیت اجتماعی (جندر) وسعت خود را دارد.

در سال ۱۳۸۲ قانون اساسی تسجیل کرد که دولت تعلیم و تربیه رایگان و جبری را از صنف اول تا نهم و تعلیمات رایگان را تا دوره لسانس فراهم میسازد. بصورت عموم، قانون اساسی و ساختار حکومت مسئولیت های تمام پروسه تعلیمی را تا تکمیل دوره ثانوی و بعضاً تعلیمات مسلکی فراتر از مسئولیت های وزارت معارف، تعیین میکند. این شامل ایجاد مکاتب، استخدام استادان، تهیه مواد، تهیه مقررات برای ارایه کننده گان خصوصی تعلیم و تربیه، تعلیم و تربیه قبل از مکاتب ابتدائی، انکشاف- تائید و نظارت از معیار های نصاب تعلیمی، تربیه معلمان در مضامینی که تدریس مینمایند، مهارت ها و روش های پیداگوژیک، تعلیمات تخیلی و مسلکی و تعلیمات ویژه و استثنائی میگردد.

بنابرآن، مسئولیت های وزارت معارف به نظارت از مدرسه ها و ادغام تعلیمات دینی و مذهبی در سیستم عمومی تعلیمی توسعه مییابد. تعلیم و تربیه باید با اصول دین مقدس اسلام سازگار باشد. همچنان قانون اساسی تصریح میکند که، "دولت باید امکانات تدریس شاگردان را به زبانیکه در مناطق شان به آن گپ میزنند، میسر سازد." این امر از وزارت معارف میخواهد تا مشوره های عامه را درین مسئله راه اندازی نموده و اقدامات مقتضی را برای برآورده شدن آن اتخاذ نماید.

در پنج سال گذشته، (۱۳۸۱-۱۳۸۵)، مردم افغانستان تعهد خود را نسبت به آینده اولاد شان و نسبت به آینده وطن شان ابراز داشته و اطفال شانرا مخصوصاً دختران را به تعدادی که در گذشته نظیر ندارد، به مکتب فرستادند. در بعضی مناطق مردم به وزارت معارف یا تمویل کننده گان انتظار نکشیدند تا در بازگشایی مکاتب و تعمیر آن کمک کنند بلکه خود دست بکار شدند و مکاتب را در خانه ها ایجاد نمودند و یا زمین اهدا کرده و در آن مکتب اعمار نمودند که همه بوسیله خود مردم صورت گرفته است. حتی باوجود این هم، تنها نیمی از اطفالی که در سن مکتب رفتن قرار دارند، به مکتب میروند.

در عین زمان، پاسخگویی به این چالش های دشوار در وزارت معارف پراکنده و غیر منسجم و با تغییرات در سطوح بلند رهبری وزارت توام بوده است. در حقیقت، تمام پاسخگویی ها متوجه تقاضا های شاگردان بوده و با مشکلات عمده تهیه و تدارک همراه بوده است. تمویل کننده گان در عرصه زیربنا در چندین محل سرمایه گذاری کرده و در عرصه های معین مانند تربیه معلمان، انکشاف نصاب تعلیمی مکاتب ابتدائی و انکشاف کتب درسی و چاپ آن مساعدت نموده اند. غیر از تلاش های مهم در روند اصلاحات اداری، سرمایه گذاری در ظرفیت منابع بشری و نهادی در وزارت معارف بمنظور جذب و اداره تغییرات بر بنیاد دستورالعمل های موثر پالیسی توجه کمتری صورت گرفته است. وزارت

معارف حالا شیوه هایی را جستجو میکند تا ارتباطات این وزارت را با مراجع تمویل کننده تقویت بخشد، از بحران سبک اداره بیرون آید و درجه همکاری ها و اولویت دهی موثر سرمایه گذاری را در معارف بهبود بخشد.

بر اساس احصایه وزارت معارف، ۴٫۹ میلیون طفل و نوجوان در سال ۱۳۸۴ به مکتب شامل شده اند که یک افزایش تقریباً ۴ میلیون را از سال ۱۳۸۱ بدینسو نشان میدهد. این امر برای هر کشوری یک موفقیت چشمگیر است و در اثر تلاش های وزارت معارف و همکاران متعدد جهانی شان حاصل شده است.

قانون اساسی نپذیرفتن افراد را به مکتب براساس جنسیت اجتماعی (جندر)، عقیده ویا نژاد غیر قانونی می شمارد. گرچه در طی پنج سال گذشته پیشرفت های صورت گرفته است، ثبت نام پسران در مکاتب ابتدایی در مقایسه با دختران در سطح کشور تقریباً دو برابر بوده، درحالیکه در مکاتب متوسطه سه برابر و در مکاتب لسیه تقریباً چهار برابر می باشد. در ساحات شهری، دختران به تساوی جنسیت اجتماعی (جندر) در سطح مکاتب ابتدایی دست یافته اند، ولی پسران در مقایسه با دختران تقریباً دو برابر در مکاتب ثانوی ثبت نام نموده اند. در ساحات روستایی، مشارکت دختران بطور سریع کاهش یافته است. احتمال شمولیت پسران در مکاتب ابتدایی تقریباً بیشتر از دو برابر است و احتمال شمولیت شان بیشتر از ده بار در مکاتب متوسطه می باشد. بدون شک، این تفاوت قابل ملاحظه از یک سو بدلیل عدم حضور دختران در مکاتب و از سوی دیگر کمبود معلمان زن در ساحات روستایی، به ویژه در مکاتب متوسطه وجود دارد. محرومیت دختران از مکتب یک محصول دراز مدت اجتماعی و سیاسی نیز محسوب می گردد.

بصورت عموم، دسترسی به تعلیم و تربیه برای گروپ های ویژه، بخصوص برای افراد ذیل محدود می باشد: اطفال کوچی، اطفال معیوب، اطفالی که در سن رفتن به کودکستان قرار دارند و آنهایی که سالهای اول تعلیمی خود را از دست داده اند و حالا می خواهند شامل مکتب شوند.

کیفیت تعلیم و تربیه در افغانستان به اثر عوامل متعدد بسیار پائین بوده که شامل نبود معلمان مجرب، شیوه های موثر تدریسی، عدم موجودیت فضای مصئون و مساعد فراگیری؛ و فقدان مواد درسی باکیفیت (بشمول کتب درسی)، می گردد.

فضای صنف درسی و کیفیت معارف بلاخص کیفیت تدریس را متأثر ساخته است. گرچه بررسی گسترده در مورد خشونت در صنف درسی انجام نشده است، گزارشات حاکی از آنست که تعذیب فزیکتی شاگردان بحیث اصول اداره صنف صورت میگیرد. برعلاوه، معلمان به ندرت به نیازمندی های مشخص فراگیری هر متعلم در صنف درسی رسیدگی می نمایند. معلمان عمدتاً متوجه اطفال با استعداد می باشند و برای اطفالی که در فراگیری مشکل دارند، توجه ناچیزی مبذول میدارند. شیوه های درسی فعلی در قسمت تدریس شاگردان جهت فراگیری خواندن، نوشتن و انکشاف طرز تفکر منتقدانه و مهارت های تحلیلی شاگردان موثر نبوده است. معلمان یا نمی دانند چگونه شیوه های بکار اندازی شاگردان را تطبیق کنند ویا به منظور تغییر شیوه تدریسی شان ترغیب نشده اند. بهبود مهارت های تدریسی معلمان و همچنان ارتقای آگاهی آنها برای معارف با کیفیت در افغانستان لازمی پنداشته می شود. بصورت عموم، سطح پائین معاشات یکی از مشکلات عمده برای معلمان و سیستم معارف افغانستان محسوب می شود. معاشات معلمان از ۳۲ دالر امریکایی (برای معلمان صنف دوازده که تجربه کاری ندارند) تا ۸۸ دالر امریکایی (برای معلمانی که درجه تحصیلی ماستری و ۴۰ سال تجربه کاری دارند) می رسد. حد اوسط معاشات معلمان تقریباً به ۷۴ دالر امریکایی در ماه می رسد که شامل ماکولات و افزایش معاشات اخیر می گردد. معلمان هم در سطح مرکز و هم در سطح ولایات استخدام می شوند، ولی صرف معلمانی که از طریق وزرات معارف استخدام می شوند، وظایف شان دایمی می باشد. معلمانی که در سطح ولایات استخدام می شوند، آنها معلمانی "قراردادی" می باشد. مطابق مقررات وزارت معارف، فارغان دارالعلمین ها باید برای چهار سال و فارغان پوهنتون ها برای هشت سال تدریس نمایند. ولی در عمل، فارغان این نهاد ها اغلباً این مسئولیت ها را اجرا نمی کنند. کدام محدودیت در روند فعلی استخدام وجود ندارد که این معضله همچنان شامل فساد اداری و انتصاب براساس روابط و دریافت معاشات از سوی کارمندان که اصلاً به وظایف شان حاضر نشده اند، می گردد.

برای درخواست کننده گانی که فارغان صنف ۱۲ می باشند، وزارت معارف یک امتحانی را به منظور تشخیص این که آیا آنها می توانند بحیث معلم در ولایات ایفای وظایف نمایند یاخیر، طرح و به منصه اجرا گذاشته است. در گذشته، این امتحان صرفاً مبتنی بر محتویات موضوع می گردید. موضوعاتی که شامل این امتحان گردیده است مهارت ها ویا شیوه های تدریسی درخواست کننده گان را مورد ارزیابی و بررسی قرار می دهد. سیستم نظارت معلمان ابتداً از طریق ریاست های معارف ولایتی اداره می گردد. در حال حاضر، سیستم مذکور در انکشاف مسلکی معلمان کدام نقشی را ایفا نمی کند. بازدید های نظارتی به یژه در ساحات روستایی به ندرت صورت می گیرد که در آنجا تسهیلات ترانسپورتی ناکافی و مکاتب در ساحات بزرگ جغرافیایی پراکنده می باشند. ناظران عبارت از مفتشین اند که بهبود اندکی را در شیوه ها و عملکرد های تدریسی معلمان بوجود می آورند. برعلاوه، کدام گزارشدهی منظم و سیستماتیک و ارایه نظریه و سفارشات از کارمندان نظارتی به سطح مرکز وجود ندارد. در افغانستان، اکثر تعمیرات مکاتب طی جنگها تخریب ویا خساره دیده اند. تعداد مکاتبی که تا حال احیای مجدد ویا بازسازی شده اند، نیاز به مکاتب را بقدر کافی برآورده نموده اند. در سال ۱۳۸۴، از جمله ۸۰،۳۹۷ باب مکتب در افغانستان، صرف ۲۵ فیصد آن بحیث مکاتب قابل استفاده طبقه بندی گردیده است و صرف نیم آن تعداد دارای تعمیر بودند. اکثر مکاتب همچنان فاقد تسهیلات اساسی می باشند؛ صرف ۲۰ فیصد آنها دسترسی به آب آشامیدنی داشته و ۳۳ فیصد آنها تجهیزات و حفظ الصحه مناسب ندارند. اکثر آموزگاران افغان در تعمیرات کرایه، زیر خیمه ویا فضای آزاد درس می خوانند. وزارت معارف پیشبینی می نماید که به تعداد ۷۳،۰۰۰ باب مکتب بیشتر و صنوف درسی نوسازی شده تا سال ۱۳۸۹ ضرورت خواهد بود. برعلاوه، وزارت معارف به ۳۴ باب دارالمعلمین جدید تا ۱۳۸۹ نیاز دارد و به ۴۰۰ باب تعمیر جدید برای آموزش معلمان داخل خدمت و منابع معلمان محلی ضرورت دارد. در صورتی که میزان بالاتر مشارکت در سطح مکاتب ثانوی برآورده گردد، نیاز به اعمار ۱۶ باب لیلیه تا سال ۱۳۸۹ محسوس می گردد. استراتژی وزارت همچنان نشان می دهد که ۱۶ باب مکتب تخنیک و مسلکی و مراکز آموزشی طی پنج سال آینده باید احیای مجدد، بازسازی و ایجاد گردد.

در داخل وزارت معارف، پاسخ به این چالش ها و تقاضاها پراکنده و ناهمگون بوده است. تغییر و تبدیل در پست های ارشد وزارت معارف در دراز مدت اثر سوء بالای تمام مهارت های اداره داشته است. تکنالوژی تا هنوز در وزارت معارف بکار گرفته نشده است. شاخص های واضح ضعف اداره در وزارت معارف موارد ذیل را نشان میدهد: استخدام بدون کنترل و افراد غیر واجد شرایط؛ استخدام معلمان به معیار پائین؛ موجودیت منابع بودجوی عملیاتی بسیار محدود برای مصارف غیر از معاشات؛ سطح بسیار پائین مصرف بودجه اصلی و وجوهات خارج از بودجه برای پروژه های دارای اولویت؛ بصورت عموم هماهنگی ضعیف و عدم موجودیت وسعت و موثریت مشارکت مراجع تمویل کننده/موسسات غیر حکومتی در سکتور معارف.

اقدامات مراجع تمویل کننده، موسسات غیر حکومتی و جوامع محلی همکار بدلیل نبود منابع مالی، ناامنی و سایر مشکلات محدود گردیده است. این تلاشها با وزارت معارف بصورت لازم هماهنگ نگردیده است، هنوزهم معلومات کافی بخاطر تصمیم گیری استراتژیک موجود نیست.

۲،۲ تحلیل و تجزیه روند ها و عناصر کلیدی و استراتژیک در برنامه ریزی های گذشته که منجر به موفقیت گردیده

در برخی از ساحات، مردم محل دست بکار شده و باهم یکجا کار نموده تا مکاتب را در منازل شان ویا زمین و تعمیر شان ایجاد نماید که کاملاً از سوی خود آنها تمویل و اعمار گردیده است و جهت انجام این امر منتظر وزرات معارف ویا مراجع تمویل کننده نبوده اند.

بدون یک سلسله تلاش هائی که در روند ساختارمجدد و اصلاحات اداری صورت گرفته، سرمایه گذاری در ارتقای ظرفیت انسانی و نهادی وزارت جهت رسیدگی به چالش ها سراسیمه کننده و ناکافی بوده است. وزارت معارف روابط خود را با مراجع تمویل کننده به منظور گذار از حالت بحرانی فعلی اداره و بهبود سطح هماهنگی و اولویت دهی موثر سرمایه گذاری در سکتور معارف، تقویت می بخشد.

۳،۲ تحلیل و تجزیه موانع و فرضیات

۱،۳،۲ ماحول انتظامی و اداره

نیازمندی مبرم برای طرح و تصویب قانون جدید تعلیم و تربیه محسوس می گردد که در مطابقت با قانون اساسی کشور باشد و نقش و صلاحیت مقام وزارت و وزارت معارف را تعیین نماید. وزارت در نظر دارد تا به منظور طرح قوانین، مقررات و پالیسی ها با سایر نهاد های دولتی همکاری نماید. مهمترین اینها قانون معارف می باشد زمانی که طرح گردید باید از جانب شورای ملی تصویب گردد. به منظور برآوردن تقاضا های روز افزون شمولیت و تعدیلات در سیستم معارف کشور، پالیسی ها، مقررات و رهنمود های موجوده باید ارزیابی و تجدید شده و تعدیلات لازم در آن گنجانیده شوند. پالیسی های که نیاز به طرح ویا تجدید فوری دارند، مربوط به موضوعات ذیل میگردد: تدریس و فراگیری به لسان های مادری، رشد در آغاز طفولیت، ایجاد و تجدید مکاتب ابتدایی، متوسطه و ثانوی بشمول ایجاد صنوف گسترده؛ ایجاد و اداره مکاتب خصوصی و میکانیزم های پذیرفته شده برای نظارت و ارزیابی.

دولت این موضوع را درک می نماید که سکتور خصوصی میتواند نقش حیاتی را در خصوص برآورده ساختن تقاضاهای فعلی برای تعلیم و تربیه ایفا نماید، ولی به منظور حصول اطمینان از اینکه تعلیم و تربیه با کیفیت برای تمام افغانها فراهم می گردد، پالیسی ها و رهنمود ها برای ثبت و فعالیت مکاتب خصوصی و شهادتنامه شاگردان، طرح خواهد گردید. وزارت معارف چارچوب نصاب تعلیمی را برای تمام مکاتب کشور تعیین می نماید، ولی مکاتب خصوصی در مورد اینکه شاگردان بتوانند مضامین بیشتر را انتخاب نمایند، انعطاف پذیر خواهد بود. ریاست عمومی تعلیم و تربیه مسولیت نظارت و ثبت و راجستر مکاتب خصوصی را بر عهده خواهد داشت و ریاست عمومی تربیه معلم معیار های را برای تأیید و تصدیق معلمان تعیین خواهد نمود.

امکانات برای آموزش قبل از شمولیت به مکاتب ابتدایی در افغانستان بی نهایت محدود است ولی وزارت معارف این موضوع را درک می نماید که رشد تجارب در اوایل طفولیت برای موفقیت آینده اطفال در تعلیم و تربیه مهم پنداشته می شود. تعلیم و تربیه با کیفیت در کودکان ها زمینه را برای اطفال غرض شمولیت به مکتب و آماده کردن آنها جهت آموختن مهیا می سازد. تحقیق و پژوهش به منظور شناسایی عملکرد های مطلوب فعلی در عرصه انکشاف استعداد اطفال و آموزش قبل از شمولیت به مکتب در افغانستان و منطقه بحیث بخش انکشاف رسمی آموزش قبل از شمولیت به مکتب انجام میگردد. آموزش قبل از شمولیت به مکتب در مکاتب، مساجد، مراکز محلی و منازل موجوده ارزیابی و بررسی خواهد گردید.

ریاست عمومی تعلیم و تربیه در هماهنگی نزدیک با وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین پالیسی و رهنمود ها را برای تاسیس و اداره مرکز آموزش قبل از شمولیت به مکتب در سراسر کشور طرح می نماید - که آنها هم از جانب دولت و هم از سوی برنامه های کودکان های خصوصی حمایت میگردد. ریاست عمومی تعلیم و تربیه پالیسی ها، مقررات و رهنمود های را برای تعلیم و تربیه قبل از شمولیت به مکتب طرح می نماید و دو مرکز آنرا بطور آزمایشی بکار می اندازد.

همچنان، پالیسی های واضح برای اطفال با نیارمندی های ویژه آموزشی لازمی پنداشته می شود. چارچوب ملی اقدامات معیوبیت در افغانستان که توسط وزارت کار و امور اجتماعی، شهدا و معلولین به کابینه پیشکش شده فعلاً تحت بررسی قرار دارد. چارچوب شیوه هماهنگ شده را جهت طرح پالیسی ها و رهنمود ها برای تعلیم و تربیه اطفال معیوب پیشنهاد می نماید.

به منظور رفع چالش های پالیسی و انتظامی، وزارت معارف اقدامات ذیل را اتخاذ می نماید:

- ارزیابی و بررسی و تجدید مقررات برای تعلیمات ابتدایی و ثانوی تا پایان سال ۱۳۸۶ که این بررسی همچنان شامل مقررات بخاطر ایجاد مکاتب جدید و تدریس به لسان مادری می گردد.
- طرح و تصویب یک چارچوب پالیسی برای مکاتب خصوصی (کودکستان ها، مکاتب ابتدایی و ثانوی) تا پایان سال ۱۳۸۶.
- تمام مکاتب خصوصی (کودکستان ها، مکاتب ابتدایی و ثانوی) در کشور تا سال ۱۳۸۹ باید ثبت و راجستر شوند.

- طرح پالیسی ها، مقررات و رهنمود ها برای برنامه های آموزشی در کودکستان ها تا پایان سال ۱۳۸۶؛ و اداره دو مرکز آموزش قبل از مکتب تا سال ۱۳۸۹ صورت گیرد.
- پرداخت معاشات تشویقی برای معلمان تا آنها در سیستم معارف کشور باقی بمانند و همچنان تشویق آنها به منظور تدریس در سایر ولایات و جلب و جذب تعداد معلمان اناث بیشتر.
- وزارت معارف در حال حاضر مشغول طرح برنامه تخصیص زمین برای معلمان می باشد.
- برنامه اصلاحات اداری و اصلاحات در معاشات و رتب که قرار است در جریان سال ۱۳۸۶ تطبیق گردد، تطبیق برنامه مذکور باید در قسمت جلب و جذب و حفظ بهتر معلمان مجرب یاری رساند.
- معرفی شیوه استخدام براساس لیاقت و شایستگی بحیث بخشی از تطبیق اصلاحات اداری و اصلاحات معاشات و رتب انجام پذیرد.
- رسمی ساختن پالیسی در مورد ایجاد و اداره صنوف گسترده تا پایان سال ۱۳۸۵.
- طرح پالیسی ها و رهنمود ها برای مشوره و رهنمایی شاگردان، معلمان و والدین .
- طرح قوانین و مقررات منطقی مبتنی بر چارچوب فراهم آوری تعلیمات با کیفیت در افغانستان.
- تهیه و ترتیب مقررات در مورد مکاتب خصوصی و اخذ منظوری آن از کابینه و بعداً تهیه و ترتیب قوانین داخلی تا پایان سال ۱۳۸۵.
- تهیه و ترتیب قانون معارف طی سال ۱۳۸۶ و اخذ منظوری آن از شورای ملی.
- طرح پلان قانونگذاری سالانه تا پایان ربع اول هر سال.
- ایجاد یک مجموعه کلی مقررات، هدایات و رهنمود ها برای فعالیت وزارت مبتنی بر قانون معارف تا سال ۱۳۸۸.
- در ماه اسد سال ۱۳۸۵، محترم وزیر معارف توظیف گردید تا تجدید نظر کلی را از مسوده قانون معارف کشور انجام دهد و سپس آنرا از طریق کابینه برای شورای ملی پیشکش نماید. اهداف این قانون از قرار ذیل است:
  - شرح واضح تر نقش ها و مسوولیت های وزارت و وزیر تحت بخش های مربوطه قانون اساسی.
  - تهیه یک اساس قانونی بهتر برای طرح پالیسی.
  - تنظیم اداره وزارت با سایر قوانین بشمول قانون اداره مالی و مصارف عامه و قانون اداره عامه و اصلاحات خدمات ملکی.
  - رسمی ساختن صلاحیت به منظور تهیه مقررات و سایر مسایل مقررات و سایر اسناد برای تنظیم و اداره سکتور تعلیم و تربیه پایان تر از درجه ثالث در افغانستان.

در اثر انفاذ این قانون، وزارت معارف موقف قانونی خود را میگیرد. بر علاوه، یک چارچوب نهادی بحیث بخش روند ایجاد ساحات مهم پالیسی که در طرح مسوده قانون بازتاب میآید، در حال طرح قرار دارد. وزارت معارف بحیث یکی از وزارتخانه های ذیربط آزمایشی می باشد که روند برنامه تنظیم بودجه را به مثابه گامی در راستای توحید بودجه، آغاز می نماید. این روند همچنان شیوه استراتیژیک را جهت اداره وزارت حمایت خواهد کرد که روند مذکور درین پلان منعکس گردیده است. پروسه متذکره بحیث زمینه ساز جهت آوردن بهبود قابل ملاحظه در اداره مالی، تنظیم بودجه و گزارشدهی برای سرمایه و بودجه مصارف عادی و نتایج گزارشدهی در برابر پلان های برنامه، عمل خواهد کرد. انجام این امر، موفقیت مهم برای وزارت و جامعه تمویل کننده گان در ایجاد مشارکت نزدیک و اولویت های مشترک، محسوب خواهد گردید. همزمان با مشارکت در برنامه بودجه مشترک آزمایشی (که شامل دفتر مرکزی و سه دفتر ساحوی می گردد)، جناب وزیر تقاضا نموده است که به منظور بهبود سیستم های حمایتی برای اداره مالی، تحلیل و تجزیه و گزارشدهی، دسترسی به تعداد حد اقل AFMIS نهایی تسریع گردد.

برنامه تعلیم و تربیه دولتی باید از طریق ایجاد یک سیستم حسابه و شفاف مالی و اداری حمایت گردد. طوری که دولت مسوولیت بیشتری را برای حسابه های مالی وجوهات خود عهده دار می گردد که از طریق همکاران دو جانبه و چند جانبه و همچنان افزایش مالیه در جامعه افغانی، اعتماد بیشتر ایجاد خواهد گردد که زمینه را برای سرمایه گذاری های آینده در سکتور معارف مساعد می سازد. در حالیکه دموکراسی در افغانستان نو بنیاد است، وزارت این موضوع را درک می کند که در برابر اطفال و کلان سالان افغانستان به منظور برآورده ساختن وعده قانونی

خود غرض فراهم آوری یک سیستم معارف برای همه افغانها، مسئول می باشد. سیستم های نظارت و ارزیابی مکاتب در سطح مرکز، ولایات و ولسوالی ها تقویه خواهد گردید تا مشارکت نزدیک را با جوامع محلی، جامعه مدنی و دولت ایجاد کند و از برآورده ساختن وعده خود، اطمینان حاصل نماید.

۱،۳،۲ تحلیل و تجزیه ظرفیت

در گذشته، با ظرفیت محدود دولت، وزارت معارف نمی تواند مسئولیت رهبری را در خصوص طرح و تطبیق استراتژی های تعلیمی بعهده گیرد. تکرار فعالیت ها باعث استفاده غیر موثر منابع با ارزش مالی و تخنیکی گردیده است. پلان استراتژیک که توسط وزارت تهیه شده است گام نخست در جهت فراهم نمودن استقامت لازم از جانب دولت برای برنامه ریزی معارف و برنامه سازی در افغانستان که یک طرح منسجم و سیستماتیک برای معارف را تأمین مینماید، محسوب میگردد. در تطابق با فعالیت های پیشنهاد شده که در پلان طرح گردیده است، وزارت تلاش خواهد نمود تا از تجارب بین المللی و ملی بمنظور تسریع بعضی از فعالیت هایش استفاده نماید. وزارت سهمگیری سایر همکاران را در عرصه معارف به دیده قدر نگریسته و سعی خواهد ورزید تا ارزش این سهمگیری ها را از طریق تفاهم پیشرفته و تطبیق مشارکتی، افزایش دهد.

آموزش های عمومی: سیستم معارف در افغانستان در جریان چند سال گذشته بنابر جنگها، فقدان منابع کافی و ظرفیت ها و عدم موجودیت استقامت استراتژیک، وسیعاً متضرر گردیده است. تا چندی قبل، اکثریت اطفال سنین مکتب و جوانان به مکاتب دسترسی کامل نداشتند. آنانی که دسترسی هم داشتند از کیفیت آموزش رضایت نداشتند. در جریان حکومت طالبان، دختران از رفتن به مکتب محروم بودند و تعداد محدود شان دسترسی به مکاتب خانگی داشتند.

وزارت معارف از سال ۲۰۰۱ به دست آورد های عمده نایل آمده است اما سیستم معارف هنوز هم با چالش بزرگی مواجه است. براساس سروی خانواده ها توسط بررسی ملی خطر و آسیب پذیری در سال ۱۳۸۲، صرف ۵۷ فیصد شاگردان سنین مکاتب ابتدائیه در مکاتب شمولیت داشتند. هنوز هم امکان آن وجود دارد که نصف نفوس کشور بیرون از این سیستم قرار گیرند. خلاء های مشخص جنسیت اجتماعی (جندر) و اختلافات جغرافیایی در عرصه دسترسی به آموزش در کلیه سطوح، وجود دارد. اکثریت وسیع شاگردان در صنوف ۱-۴ شمولیت حاصل نموده اند، تعداد محدود شان در آموزش های ثانوی شمولیت دارند که نصاب برای شان باید تجدید گردد. آموزش دختران بنابر وضعیت سیاسی و اجتماعی - اقتصادی هنوز هم با تهدید و چالش ها مواجه است.

کمتر از نصف مکاتب در کشور تعمیر دارند و صرف ۲۶ فیصد تعمیرات موجود قابل استفاده میباشند. صرف ۳۳ فیصد دسترسی به خدمات حفظ الصحه دارند و صرف ۲۰ فیصد آب آشامیدنی صحی در اختیار دارند. لابراتوار ها، کتابخانه ها و سهولت های ورزشی تقریباً موجود نمیباشند. مساعی در امر فراهم نمودن کتب درسی جدید و تجهیزات لازم به خرج داده شده است. در بسیاری مناطق، بنابر کمبود مکاتب و معلمان، مکاتب بیش از حد ازدحام میباشند. تمام معلمان نیازمند آموزش های داخل خدمت و کمک و نظارت بهتر میباشند. فعالیت شاگردان و خدمات اساسی مانند خدمات صحی و مشوره هنوز هم موجود نمیباشند.

توجه و اقدامات لازم به اطفال دارای نیازمندی های خاص بمنظور تسهیل استقرار مجدد شاگردان مهاجر صورت نمیگیرد و دسترسی شاگردان کوچی به معارف نیز لازمی پنداشته میشود. علاوه براین، پالیسی های واضح در مورد آموزش قبل از دوره ابتدایی وجود ندارد و کمک های عمده دولت برای شاگردانی که در سنین پائینتر از سن مکاتب ابتدایی قرار دارند، توسط وزارت کار و امور اجتماعی بشکل کود کستان ها (ویا مراکز حفاظت روزانه) برای اطفال کارمندان دولتی فراهم میگردد. والدین کاملاً دخیل نبوده و در عدم موجودیت شورا های رسمی حمایتی و مشورتی مکاتب آگاهی کامل در مورد مسایل مربوط به مکاتب ندارند.

تربیه معلمان: جنگ در افغانستان نه تنها زیربنای فزینی سیستم معارف را تخریب نموده بلکه نیروی بشری را که در انکشاف یک سیستم با کیفیت خیلی مهم تلقی میگردد نیز ویران و تخریب نموده است. اکثریت معلمان در سراسر کشور با قوانین رسمی و واجدیت شرایط برای

معلم بودن سازگار نبوده و فقدان معلمان باکیفیت منتج به کیفیت پایین تدریس در صنوف درسی افغانستان گردیده است. در سال ۱۳۸۴، صرف ۲۲ فیصد تمام معلمان در کشور با شرایط رسمی و سوئے صنوف ۱۴ و یا بیشتر از آن مطابقت داشتند. تا به حال بسیاری از برنامه های آموزش معلمان در مناطق شهری با داشتن فرصت های اندک برای شاگردان در قریه جات و ولسوالی ها که در برنامه های آموزش معلمان اشتراک نمایند، راه اندازی گردیده است. علاوه براین، در حالیکه معلمان اناث نقش مهمی را در افزایش شمولیت دختران ایفا مینمایند، آنها صرف از ۲۸ فیصد تمام معلمان کشور نماینده گی میکنند.

سطح پایین معاشات معلمان مشکل عمده دیگریست که معلمان و سیستم معارف با آن روبرو است. معاش اوسط معلمان در هرماه ۷۵ دالر بشمول ۳۲ دالر ماکولات میباشد اما باوجود همین ماکولات اکثریت معلمان قادر به رفع مشکلات زنده گی نمیشدند.

فقدان سهولت های آموزشی: اکثر سهولت های مکاتب در سراسر کشور در اثر سالها جنگ تخریب و متضرر گردیده است. گرچه وزارت معارف و تعداد زیادی از همکاران انکشافی مساعی شانرا در امر فراهم نمودن زمینه های متمر آموزش برای اطفال به خرج داده اند، تعداد مکاتب احیا و اعمار شده تقاضای واقعی را مرفوع نمی نماید. اکثریت شاگردان دسترسی به امکانات آموزشی ندارند و دروس شانرا در محلات کرایبی، فضای آزاد و یا در زیر خیمه ها به پیش میرند. از سال ۱۳۸۴ تا به حال، از جمله ۸۳۹۷ مکتب در افغانستان صرف ۲۵ فیصد بحیث مکاتب "قابل استفاده" تقسیم بندی شده و نصف تعداد مکاتب دارای تعمیر هستند. اکثریت مکاتب همچنان فاقد سهولت های لازم مانند دسترسی به آب آشامیدنی صحی و تشناب ها میباشند. علاوه، مکاتب دارای تعمیرات بسیار ازدحام بوده که منتج به استفاده از این تعمیرات در دو یا سه دوره در یک روز میگردد که این کار روی کیفیت آموزش و تدریس تأثیر جدی میگذارد. از سال ۲۰۰۲ تا به حال در حدود ۳۰۰۰ مکتب یا احیای مجدد شده و یا هم اعمار گردیده، باوجود اینهم، مصارف، طرح و کیفیت وسیعاً متفاوت بوده و تعداد زیادی از مکاتب توسط همکاران وزارت معارف بدون مشوره و تشریک مساعی با این وزارت اعمار شده اند.

بگونه مثال اگر وزارت معارف پالیسی کوتاه مدت برای دو دوره درسی در هر مکتب را ایجاد نماید، چنین پیشینی میگردد که تقریباً ۷۳۰۰۰ صنف درسی باید یا تا پنج سال آینده کاملاً احیای مجدد گردد و یا هم (با تخصیص زمین، اعمار و ثبت) ساخته شود تا اطمینان حاصل گردد که تمام شاگردانی که در مکاتب شمولیت حاصل مینمایند از یک فضای مساعد آموزشی مستفید گردند.

فاصله بین مکاتب و خانه ها که شاگردان بدون در اختیار داشتن وسایل ترانسپورتی بطور پیاده میروند برای تعداد زیادی از شاگردان بخصوص در مناطق روستایی مشکل میباشد. در بعضی از مناطق چنین گزارش داده شده است که شاگردانی هم هستند که در مدت چهار ساعت پیاده به مکتب میرسند اما آمار دقیق برای تصدیق این موضوع در دست نیست. فقدان معلومات موثق تصمیم گیری و برنامه ریزی مساعی در زمینه اعمار و احیای مجدد به یک شیوه موثر و مربوط را مشکل میسازد. یک سیستم موثر نقشه برداری مکاتب بمنظور شناسایی دقیق مکاتب موجود و شناسایی جوامع که در آن نیامندی به اعمار مکاتب جدید محسوس است، لازمی پنداشته میشود. (در این رابطه میتوانید به برنامه تعلیمات عمومی مراجعه کنید) ظرفیت پایین به سطح مرکزی و ولایات جهت نظارت از روند اعمار هزار ها مکتب در هر سال نیز مانع ایست در سر راه کسب اطمینان در مورد اینکه محل آموزشی (مکاتب) در مطابقت با معیار های باکیفیت وزارت معارف اعمار شده است.

تهیه نصاب درسی و مواد آموزشی: نصاب درسی افغانستان در گذشته نیامندی های ملت را از لحاظ اجتماعی و اقتصادی منعکس نمی ساخت. در جریان سالهای ۱۹۷۰ و به تعقیب جنگها، گروه های مختلف رقابتی در سراسر کشور نصاب درسی خود شانرا تهیه نمودند که اغلب نظریات مختلف سیاسی را رشد داده نه وضعیت اکادمیک را. در سال ۱۳۸۱، ریاست تألیف و ترجمه (که مسوولیت تهیه مواد درسی و آموزشی را بعهده دارد) چارچوب جدیدی را برای تعلیمات عمومی تهیه نمود. تمرکز این چارچوب عبارت از تهیه یک نصاب معیاری بود که باید در سراسر کشور مورد استفاده قرار گیرد. در حالیکه تجدید کتب درسی برای تعلیمات ابتدایی (صنوف ۱-۶) تقریباً تکمیل گردیده است، مساعی بیشتری بمنظور بلند بردن سطح کتب درسی برای تعلیمات و نصاب برای آموزش های ثانوی، نیاز است. علاوه براین، نصاب گرانبار شده و علایق واقعی آموزش شاگردان و ظرفیت تدریس معلمان را منعکس نمیسازد. محتویات کتب درسی باید طوری باشد که برای

نیازمندی های انکشاف اقتصادی کشور پاسخ موثر بدهد. علاوه بر این، مساعی بیشتری باید روی فراهم آوری مواد درسی با کیفیت خوب برای اطفالی که نیازمندی های خاص آموزشی دارند، (شاگردان ممتاز و شاگردان دارای معیوبیت فیزیکی آموزش)، برای صنوف تعلیمات تسریعی و برای آموزش های دوره قبل از دوره ابتدایی به خرچ داده شود.

از سال ۲۰۰۳ تا به حال، چالش های متعدد مربوط به تولید و توزیع مواد آموزشی وجود داشته است. در عرصه تولید، ظرفیت محدود در افغانستان در زمینه چاپ میلیون ها جلد کتاب که در هر سال برای آن نیازمندی احساس میگردد، وجود دارد و توزیع کتب در کشور دارای اراضی نا هموار و زیربنای تخریب شده، پرچالش میباشد. مساعی ابتدایی توزیع کتب درسی دچار عدم موثریت شده و شمار زیادی از کتب برای اطفال مکتب در نظر گرفته شده بود که حین انتقال مفقود شده اند.

تعلیمات اسلامی: در جریان سه دهه اخیر جنگ و نا آرامی های سیاسی، سیستم تعلیمات اسلامی و مدرسه ها نقش مهمی را در خصوص آموزش افغانهای جوان ایفا نموده اما برای مقاصد سیاسی از آن سوء استفاده صورت گرفته است. با وجود بعضی از کمبودی های آموزشی و عقب مانگی ها، تعلیمات مدرسه ها نفوذ بی نظیری را روی ماحول آموزشی، سیاسی و اجتماعی افغانستان داشته است. در گذشته نه چندان دور، تعلیمات مدرسه های افغانستان برای چندین مقصد بکار رفته است. مدرسه ها بحیث موسسات آموزشی برای تعلیمات اساسی و مراکز تعلیمات عالی مطالعات اسلامی مورد استفاده قرار گرفته و همچنان تعداد زیادی از رهبران سیاسی افغانستان را آموزش داده است.

این پالیسی رسمی وزارت است که شاگردان را در سیستم تعلیمات اسلامی از صنوف ۷ به بعد شامل بسازد. در حال حاضر، نصاب تعداد زیادی از مدارس برای صنوف ۷ تا ۱۲ ترتیب شده اما تعداد محدود مدرسه ها از صنوف ۷ تا ۱۴ تدریس مینمایند. در مناطقی که مکاتب تعلیمات عمومی وجود ندارند، مدرسه ها شاگردان را از صنوف اول میپذیرند. در چنین حالات، وزارت در نظر دارد تا مدرسه ها نصاب تعلیمات عمومی برای صنوف ۱ تا ۶ توأم با دروس اختیاری مذهبی، استفاده نمایند. چنین استدلال میشود که در حالیکه نصاب تعلیمات عمومی دروس قابل ملاحظه در مورد مسایل مذهبی را تهیه مینمایند، اطفالی که در صنوف ۱-۶ مدرسه ها شمولیت حاصل مینمایند نیز باید بتوانند که در آخر دوره ابتدایی (صنف ۶) تصمیم بگیرند که تعلیمات خود را در مدرسه ادامه بدهند یا تعلیمات سیستم عمومی مکاتب را برگزینند. این پالیسی زمینه را برای شاگردان مساعد خواهد ساخت که بعد از تکمیل نمودن آموزش های ابتدایی شان بین تعلیمات عمومی و تعلیمات اسلامی یکی را انتخاب نمایند.

در حال حاضر، سیستم تعلیمات اسلامی نصاب ملی را برای تعلیمات اسلامی و کتب درسی، تهیه مینماید. ریاست تعلیمات اسلامی هنوز هم با چالش های رشد ظرفیت های معلمان، فراهم آوری محل فیزیکی (تعمیرات برای مدرسه ها) و همچنان مواد آموزشی و تدریسی و ایجاد یک سیستم موثر اداری، مواجه است.

آموزش های تخنیکی، حرفوی و تربیوی: انکشاف آموزش های تخنیکی، حرفوی و تربیوی اساس عمده برای روند احیای مجدد و کاهش فقر در افغانستان محسوب میگردد. در گذشته های نه چندان دور، این سکتور تحت فشار جنگ و فقدان مشخص سرمایه گذاری در دانش جدید و زیربنا، بوده است. بازار کار در افغانستان در حال حاضر با تقاضای شدید برای افراد ماهر و نیمه ماهر غرض تنظیم روند بازسازی در کشور، مواجه است. باوجود اینهم، عدم موجودیت اشتغال در میان جوانان افغان به جای خود باقی است زیرا تعداد زیاد آنها فاقد مهارت های تخنیکی که ضرورت عاجل برای شان در مساعی بازسازی و همچنان انکشاف عمومی اقتصادی کشور محسوس است، میباشند. عدم موجودیت تعداد کافی کارگران ماهر محلی، این کشور مجبور به استخدام کارگران ماهر از سایر کشور ها با معاشات بلند میباشد.

با وجود بازگشایی انستیتوت های تخنیکی و حرفوی در کشور، آموزش های تخنیکی، حرفوی و تربیوی هنوز هم با شماری از مسایل جدی و فقدان بزرگ منابع مواجه است. دسترسی به آموزش های تخنیکی، حرفوی و تربیوی توسط فقدان محلات مناسب و کافی مجهز برای آموزش شدیداً متضرر گردیده است. در حال حاضر، صرف به تعداد ۴۲ باب مکتب تخنیکی در تمام کشور از جانب وزارت به پیش برده میشود (و

چهار مکتب که توسط سایر وزارتخانه ها به پیش برده میشود، که اکثریت مطلق شان یا مستلزم احیای مجدد ویا هم اعمار کامل و تجهیز میباشند. متعاقباً، دسترسی به آموزش های تکنیکی، حرفوی و تریننگ با شمولیت مجموعی صرف ۱۵۰۰۰ شاگرد در ۱۳۸۵ که ۱۰ فیصد آنها را دختران تشکیل میدهد، خیلی پایین بوده است. سطح خیلی پایین سهمگیری دختران مسایل مربوط به موانع اجتماعی که آنها روبرو هستند و ارتباط فرصت های آموزشی که برای شان فراهم میگردد، بمیان می آورد. نصاب موجود که در انستیتوت های تکنیکی و حرفوی فراهم میگردد کاملاً با نیازمندی های بازار کار و تجدید نیازمندی ها بمنظور تقویت کیفیت آموزش های تکنیکی، حرفوی و تریننگ در کشور، مطابقت ندارد. سایر عوامل مانند درجه لازم تحصیلی و تجارب مسلکی و تناسب بلند معلمان/معلمان خانگی نیز روی کیفیت آموزش های تکنیکی، حرفوی و تریننگ اثر میگذارد. تا به حال، صرف به تعداد ۶۷۴ معلمان آموزش های تکنیکی، حرفوی و تریننگ در تمام افغانستان وجود دارد. علاوه، ظرفیت اداری و سیستم ها که بمنظور پاسخ گویی عاجل به نیازمندی های وزارت و مکاتب لازم پنداشته میشود، ضعیف میباشد.

سواد آموزی و آموزش های غیر رسمی: افغانستان با چالش بزرگ در کاهش بیسوادی مواجه است. از سال ۱۳۸۵ تا به حال، تخمیناً ۱۱ میلیون بیسواد بین سنین ۱۵ و بالاتر از آن وجود داشته است. بهبود در مقیاس سواد مستلزم مساعی مشترک وزارت معارف و سایر همکاران حکومت افغانستان و همچنان کمک و سهمگیری جوامع، سکتور خصوصی و ادارات غیر دولتی، میباشد. مساعی موجود سواد آموزی در چوکات وزارت معارف در ابتدا روی برنامه های تربیوی رسمی سواد آموزی یکجا با یک تشکیل معلمان به کمک مالی دولت، ناظران و کتب درسی، تمرکز مینماید. استفاده از این طرح بمنظور دسترسی به میلیون ها نفر در سراسر کشور به دو دلیل کافی نمیشد. اول، بنابر تعداد معلمان سواد آموزی، سهولت ها و مواد که برای رسیدن به هر جامعه نیاز خواهد بود، از لحاظ مصارف گزاف میباشد. دوم، سیستم موجود شدیداً روی یک نصاب رسمی که برای کلیه شاگردان مطابقت نخواهد داشت اتکا میورزد - که خود سهمگیری در برنامه را محدود میسازد.

اداره و ارتقای ظرفیت: آموزش برای همه یکی از نیازمندی های اساسی هر ملت است که خواهان رفاه مردمش، رشد قابلیت برای رقابت به سطح منطقه و جهان و کاهش فقر میباشد.

سه مشکل مشخص مربوط به اداره وزارت و ظرفیت آن بمنظور جذب و تخصیص موثر منابع لازم برای تغییر سکتور معارف در ۵-۱۵ سال آینده مانع تغییر سریع وزارت میگردد:

- نه ارقام و نه معلومات با کیفیت بمنظور کمک به تصمیم گیری مستقیم و پالیسی سازی، تهیه درست بودجه و یا تعیین موثر اولویت ها، وجود دارد.
- منشور قانونی وزارت پایتیر از سطح قانون اساسی، با چند مقررۀ موجود قانون منسوخ، خیلی ضعیف میباشد.
- ظرفیت اداری دارای نفوذ پایین تکنالوژی، سیستم های کهنه و منسوخ، سیستم ضعیف ارتباطات داخلی و اساس نا کافی مهارت ها، بی نهایت ضعیف میباشد.

شاخص های ضعف اداری شامل تقرر غیر کنترل شده و نا مناسب و معیار های معلمان، فقدان خیلی اندک منابع بودجه عادی که برای مصارف اضافی (احتیاطی) موجود میباشد، سطح خیلی پایین مصارف بودجه اصلی و وجوه خارج از بودجه تمویل شده در پروژه های دارای اولویت، هماهنگی ضعیف، و فقدان قابلیت دید حدود و موثریت سهمگیری مراجع تمویل کننده/ادارات غیر دولتی در سکتور، میگردد.

۲,۳,۳ وضعیت امنیتی

فقدان امنیت در افغانستان تطبیق پالیسی معارف را با تهدید جدی مواجه میسازد. علاوه براین، فقدان اطمینان در مورد بسا عرصه های این پلان بررسی مداوم در خصوص مد نظر گرفتن وضعیت متغیر و موجودیت معلومات جدید و بهتر را ایجاب مینماید.

در کل، والدین میخواهند پسران و دختران شانرا به مکتب بفرستند اما در صورتیکه مکاتب در مجاورت منازل شان موقعیت نداشته باشند و یا اگر در مورد مصوونیت دختران شان اطمینان نداشته باشند، از فرستادن شان به مکتب اظهار بی علاقه گی میکنند. در جاهایی که مکاتب در مجاورت منازل رهاشی موقعیت ندارند، والدین علاقمندی کمتر در فرستادن اطفال شان به مکتب نشان میدهند. فقدان معلمان اناث یکی از نگرانی ها بحساب می آید زیرا روی قابلیت دختران، خاصاً روی دختران در سنین بالا که در مکاتب شمولیت حاصل میکنند، تأثیر میگذارد.

در بعضی قسمت های کشور نا امنی عمومی و حملات که مستقیماً مکاتب را مورد هدف قرار داده است نیز تهدید عمده در امر معارف بحساب می آید. با تأسف، این حملات افزایش می یابند. در تمام سال ۱۳۸۴، ۷۲ حمله روی مکاتب در هفت ولایت کشور صورت گرفته است. در نیمه اول سال ۱۳۸۵، ۷۳ باب مکتب در ۲۶ ولایت مورد حمله قرار گرفته است. در مناطق تحت کنترل طالبان در افغانستان، معلمان اناث و سایر معلمان مکاتب دولتی و یا مکاتبی که به کمک موسسات خیریه اعمار گردیده اند، کشته شده اند. این حملات تهدید جدی را در برابر شمولیت در سیستم معارف در ظرف چهار سال گذشته، به بار آورده است. در صورتیکه والدین در مورد مصوونیت اطفال شان در مکتب و یا در راه مکتب مطمئن نباشند، اطفال خود را در خانه نگهداری نموده به آنها اجازه رفتن به مکتب را نخواهند داد.

بخش سوم: استراتیژی

استراتیژی کلی در جهت نیل به نتایج متوقعه

طرح اساسی وزارت در حصول اطمینان پیرامون اینکه اطفال دسترسی به آموزش داشته باشند عبارت از طرح و تهیه استراتیژی ملی میباشد. در کلیه عرصه ها، هر یکی از برنامه های وزارت متشکل از همه ولایت و ولسوالی کشور خواهد بود. منابع محدود مالی/تخنیکی و سطح بلند نا امنی، مانع در سر راه دسترسی در بسیاری قسمت های کشور گردیده است. در این شرایط، تدابیر خاص بمنظور غلبه روی این مانع غرض حصول اطمینان در مورد اینکه سیستم معارف تفاوت های اجتماعی و کلتوری در کشور را مزیداً متضرر نسازد، لازم خواهد بود.

برنامه سازی معارف باید در برابر ماحول ویژه اجتماعی - اقتصادی و امنیتی در افغانستان پاسخگو باشد. یک تحرک پیچیده بین معارف، عنعنات، جامعه، حکومت و اقتصاد وجود دارد و سیستم معارف باید یک طرح پاسخگو را برای برنامه سازی بمنظور رفع نیازمندی های چند بُعدی تطبیق نماید. وزارت باید اطمینان حاصل نماید که باوجود ماحول پیچیده که در آن سهولت های آموزشی عرضه میگردد، تعلیم و تربیه در تمام نقاط کشور قابل دسترسی باشد. در این خصوص، محتویات تعلیم و تربیه و روش عرضه خدمات آموزشی باید با نیازمندی های واقعی آموزش و قابلیت جامعه افغانی سازگار باشد. خانواده های افغان باید مطمئن باشند که سرمایه گذاری در معارف برای خود و اطفال شان عواید و فواید کلی اجتماعی و اقتصادی را در میان مدت و دراز مدت فراهم مینماید. بعضی فرصت ها باید بمنظور فراهم نمودن تدریس به زبان مادری در جاهایی که همان زبان تکلم میگردد، در نظر گرفته شود.

وزارت با فراهم آوری یک سیستم آموزشی از طریق کسب رضایت و ساختار های عرضه که نمایانگر یک سلسله ارزش های اجتماعی، فرهنگی و تاریخی تمام مردم افغانستان میباشد، متعهد است. افغانستان یک ملت واحد است و در داخل این ملت مجموعه از رسوم و فرهنگ ها وجود دارد. وزارت این تفاوت ها را تقدیس کرده و آنها بمثابه اتحاد و قدرت جامعه افغانی میداند. در نصاب جدید تعلیمی از تمام اعضای جامعه افغانی، بشمول تدریس رسوم و عنعنات، ارزش های کلتوری و تاریخی، نماینده گی خواهد شد. ارتقای فرهنگ پذیرش دیگران در داخل و خارج از افغانستان بمثابه بنیاد مساعی دولت سازی در کشور ما تلقی میگردد.

استراتیژی ایکه ذیلاً طرح گردیده است به هشت پروگرام دارای اولویت که در بخش بعدی توضیح خواهد شد، منطبق میباشد.

تعلیمات عمومی: بمنظور رسیده گی به این چالش ها و غرض نیل به اهداف برنامه موقت استراتیژی انکشاف ملی افغانستان و توافقنامه افغانستان، وزارت معارف برنامه چند بُعدی تعلیمات عمومی را با اهداف ذیل ترتیب نموده است:

- افزایش دسترسی به آموزش های ابتدایی و ثانوی
- بهبود کیفیت آموزشی تعلیمات عمومی
- بهبود اداره مکاتب و سیستم کلی آموزش های رسمی

تطبیق بخش های مختلف این برنامه نه تنها مسوولیت ریاست عمومی بلکه ریاست های مختلف وزارت میباشد. ایجاد نصاب تعلیمی و تهیه کتب درسی به زبان های مختلف ملی طوریکه قانون اساسی آنرا تصریح مینماید، اعمار، احیای مجدد، حفظ و مراقبت و تجهیز سهولت های فزیک، استخدام و آموزش دادن به معلمان ابتدایی و ثانوی و راه اندازی امتحانات ملی بمنظور بررسی دست آورد های آموزشی شاگردان در پایان صنوف ششم و نهم همه و همه در سایر برنامه های این پلان استراتیژیک مفصلاً آرایه گردیده است.

همکاری با مراجع تمویل کننده، همکاران انکشافی بین المللی و سکتور خصوصی بمنظور برآورده ساختن اهداف شمولیت طوری که در برنامه موقت استراتیژی انکشاف ملی افغانستان و اهداف انکشافی افغانستان در ۱۵ سال آینده تصریح گردیده است لازم پنداشته میشود زیرا افغانستان هنوز هم با فقدان منابع مالی و تجارب تخنیک و ظرفیت در راستای تطبیق اصلاحات و انکشاف سیستم معارف مواجه است. وزارت انکشاف مکاتب خصوصی (قبل از دوره ابتدایی، ابتدایی و متوسطه) را تشویق خواهد نمود و مکاتب را تنظیم نموده و اطمینان حاصل خواهد کرد که تمام مکاتب از نصاب تصویب شده دولت پیروی کنند. با توجه به این اصل، مکاتب خصوصی قادر خواهند بود تا به کتب درسی و برنامه ملی تربیه معلم بمنظور رشد کیفیت معلمان شان دسترسی داشته باشند.

ادارات غیر دولتی تشویق خواهند شد تا یکجا با وزارت معارف در تدارک سهولت های آموزشی، بخصوص برای اطفالی که در دوره قبل از دوره ابتدایی قرار دارند و همچنان برای اطفال معیوب و دارای نیازمندی های خاص، سهم خود را ایفا نمایند. وزارت از قبل مسوولیت های بزرگ و وظایف را بدوش گرفته و باید جویای سهمگیری موسسات مایل و توانا و همچنان خود جامعه بصورت کل در صورتی گردد که هدف آن افزایش، متنوع ساختن و بهبود کیفیت خدمات آموزشی که عرضه میگردد، باشد. شماری از ادارات غیر دولتی ریشه های عمیق و حضور وسیع در بسیاری از مناطق جغرافیایی در سراسر کشور دارند که از طریق همین ارتباطات ادارات غیر دولتی نه تنها در کمک به وزارت در خصوص عرضه برنامه های ویژه آموزشی بخوبی اخذ موقع نموده اند بلکه نظارت مستقل و کمک نظارتی را فراهم مینمایند.

سهمگیری جوامع محلی در اعمار، حفظ و مراقبت، حراست و انکشاف مکاتب و همچنان در ارتقای سطح آموزش در ولسوالی ها و ولایات مختلف نیز از طریق بسیج والدین و رهبران ملی و بزرگان قومی وسیعاً تشویق خواهد شد تا در شورا های مشورتی و حمایتی مکاتب دخیل باشند. شورا های مشورتی و حمایتی مکاتب بحیث کمیته های فرعی معارف مربوط به شورا های انکشاف جوامع که از قبل تحت برنامه همبستگی ملی ایجاد شده اند، فعالیت خواهند کرد. وزارت باور دارد که ارتقای سطح آگاهی در جوامع محلی و سهمگیری مردم در حیات مکاتب منتج به حس مالکیت در جهت مکاتب و حراست از آنها، خواهد گردید. مکاتب و سیستم آموزش از طریق اعمار مکاتب کوچک و ایجاد صنوف / مکاتب آگاهی به سطح محلات طوری به شاگردان فراهم خواهد گردید که آنها بتوانند به سهولت به آن دسترسی داشته باشند که هدف از این کار عبارت از افزایش در شمولیت اطفال با تمرکز ویژه روی دختران میباشد.

تربیه معلمان و شرایط کاری: در ظرف پنج سال آینده، بنیاد ساختار آموزشی با سهولت های تربیه معلمان که در هر ولایت ایجاد و به مراکز منابع معلمان در هر ولسوالی ارتباط داده خواهد شد و در نتیجه خدمات آموزشی برای معلمان داخل خدمت را فراهم خواهد نمود، گذاشته خواهد شد. وزارت حدود کاری خود را بمنظور کمک به معلمان در مکاتب محلی که ممکن در حال حاضر توسط وزارت استخدام شده و یا نشده باشند و از طریق یک سلسله برنامه های آموزشی فرصت کسب وظایف کامل را بدست خواهند آورد، توسعه میدهد. تمام

برنامه های تربیه معلمان با سهولت های سمعی و بصری و سهولت های ویدیویی و انترنیت توأم خواهند بود. برنامه های رادیویی بمنظور حصول اطمینان از اینکه تمام معلمان، بخصوص زنان و همچنان آنانی که دسترسی به محلات برای شان مشکل است بتوانند به فرصت های آموزشی دسترسی داشته باشند، توسعه داده خواهد شد. وزارت به فراهم آوری زمینه های بهبودی برای معلمان و همچنان فراهم آوری برنامه های تربیوی و مساعدت های تخنیکي برای مدیران مکاتب، کارمندان اداری و سایر پرسونل که نقش به سزایی را در حمایت از معلمان ایفا مینمایند، متعهد میدانند.

علاوه بر برنامه های فوق الذکر، یک طرح خاص منازل رهايشی برای معلمان ایجاد خواهد شد تا زنان را در مسلک معلمي جذب نموده و تعداد معلمان ذکور و اناث را در مناطق روستایی و مناطق محروم، افزایش دهد. در این خصوص، وزارت در جهت ایجاد یک ماحول که معلمان را در مسلک معلمي جذب خواهد کرد و این مسلک را بار دیگر یک مسلک محترم و دارای هواداران زیاد بسازد، کار خواهد کرد.

ایجاد سهولت های آموزشی: احیای مجدد و بازسازی مکاتب و سایر انواع سهولت های آموزشی از اولویت های برجسته وزارت معارف بحساب می آید. ریاست تعلیمات عمومی به همکاری ریاست های پلان و اعمار مکاتب یک روند نقشه برداری مکاتب را غرض شناسایی موقعیت مکاتب موجود و جا هایی که در آن تعداد بیشتر مکاتب نیاز خواهد بود، آغاز خواهد کرد. مکاتب جدید کوچک (ابتدائیه، متوسطه و مکاتب/صنوف ارتقای سطح آگاهی در جوامع) بمنظور فراهم نمودن دسترسی سهل و کوتاه ساختن فاصله برای اطفال ایجاد خواهد شد. تعمیرات موجود مکاتب ترمیم خواهند شد و تعمیرات جدید توأم با آب آشامیدنی صحی، حفظ الصحه، میدان بازی و سایر سهولت ها ساخته خواهد شد تا ماحول مساعد آموزشی برای شاگردان را ایجاد نماید. تسریع روند اعمار مکاتب بمنظور تأمین دسترسی فزیکي به آموزش برای همه در افغانستان، لازمی پنداشته میشود.

بمنظور حصول اطمینان در مورد کیفیت تعمیرات آموزشی که با اعمار و یا هم بازسازی شده اند و همچنان مساوات در توزیع آنها در سراسر کشور، وزارت معارف مساعی اعمار را بر اساس معیار های دولتی نظارت خواهد نمود. خدمات آموزشی در ولایات و ولسوالی ها به همین مقصد تقویت خواهد گردید. جوامع در جهت اداره و حفظ و مراقبت روزانه تعمیرات مکاتب دخیل ساخته خواهد شد و آموزش خواهند دید. کمک های مالی و تخنیکي همکاران انکشافی در سراسر روند اعمار مجدد غرض کمک به مساعی آموزشی یکجا با جوامع محلی، نیاز خواهد بود. در خصوص اعمار فزیکي روی سکتور خصوصی اتکا خواهد شد اما کار سکتور خصوصی تحت نظارت تخنیکي مقامات معارف، صورت خواهد گرفت.

انکشاف نصاب تعلیمی و مواد درسی: انکشاف نصاب تعلیمی باکیفیت که پاسخگوی نیازمندی های واقعی تعلیمی افغانستان باشد، عنصر مهمی را در ایجاد منابع بشری کشور و انکشاف آگاهی، مهارت ها، ارزش ها و سلوک ها تشکیل میدهد و ملت می خواهد که اطفال شان آن را فراگیرند. وزارت معارف، انستیتوت ملی انکشاف نصاب تعلیمی را ایجاد می نماید که مسئول طرح تمام نصاب تعلیمی لازم، به شمول نصاب تعلیمی مکاتب ابتدایی، ثانوی، اسلامی و تعلیمات اطفال با نیازمندی های ویژه فراگیری (بشمول کوچی ها، اطفال با استعداد و اطفال معیوب و یا اطفال که در فراگیری دروس خود مشکل داشته باشند) می باشد.

در حالیکه طرح نصاب تعلیمی یک ابتکار گسترده وزارت بشمار میرود، این بخش صرف در طرح نصاب تعلیمی برای صنوف ابتدایی و ثانوی فعالیت می کند. طرح نصاب تعلیمی برای تعلیمات اسلامی، تخنیکي و مسلکی در بخش های جداگانه پلان مربوطه شان بحث می گردد.

طی سال آینده، تأکید ویژه بر اکمال نصاب تعلیمی و کتب درسی جدید برای شاگردان صنوف ثانوی صورت می گیرد. انجام این کار حایز اهمیت می باشد چون نصاب تعلیمی باکیفیت برای صنوف ثانوی طبق معیار بین المللی که به تلاشهای بازسازی کشور مرتبط باشد، افغانستان را در راستای ایجاد منابع بشری موثر و ایجاد فرصت های اقتصادی هم در سطح منطقه و هم در سطح جهان یاری می رساند. طی چهار سال

گذشته، تعداد شاگردان جدید الشمول ریکاردی را قائم نموده است. طوری که این شاگردان به صنوف بالا میروند، نصاب تعلیمی موثر ثانوی نقش مهم را در قسمت جلب علاقمندی آنها بخاطر فراگیری دروس شان ایفا می نماید.

پروسه تهیه و توزیع مواد درسی در اثر تجارب حاصله از گذشته زیادتر کارا و موثر است. برعلاوه، وزارت معارف سعی خواهد نمود تا ظرفیت کاری کارمندان خود را در خصوص طرح و تهیه مواد درسی و سایر مواد آموزشی ارتقا بخشد و مقررات جدید دولت، سیستم تعلیمی را بیشتر از پیش شفاف سازد. با انجام این امر، از توزیع تعداد کافی کتب درسی در مکاتب به موقع معین آن اطمینان حاصل می گردد تا از سرمایه گذاری بالای کتب درسی تمام آموزگاران، در افغانستان مستفید شوند.

تعلیمات اسلامی: استراتژی عمده وزارت عبارت از بهبود و انکشاف تعلیمات اسلامی بحیث بخش از برنامه های احیای مجدد و بازسازی افغانستان می باشد. وزارت معارف پیشنهاد می نماید تا سیستم تعلیمات اسلامی را با راه اندازی یک روند نظرخواهی عامه و دیالوگ جهت رسیدن به توافق عمومی روی تعلیمات اسلامی، بیشتر انکشاف دهد؛ ارزیابی نصاب درسی تعلیمات اسلامی تا به معیار های پذیرفته شده بین المللی در آورده شود؛ و فراهم آوری مساعدت ها و آموزش لازم برای معلمان تا توانایی شان را در خصوص تدریس تعلیمات اسلامی بصورت موثر بهبود بخشند.

استراتژی عمومی وزارت عبارت از مساعد کردن زمینه فراگیری تعلیم و تربیه با کیفیت برای پسران و دختران در سراسر کشور می باشد. به منظور انجام این امر، وزارت معارف در نظر دارد تا مدرسه های ثانوی (از صنوف ۷ تا ۱۲) را در هر یک از ۳۶۴ ولسوالی کشور اعمار نماید. علاوه بر آن، وزارت در نظر دارد تا ۳۴ مدرسه (از صنوف ۷ تا ۱۴) و لیلیه را برای دختران و پسران در مرکز تمام ولایات اعمار نماید. از جمله این ۶۸ مدرسه، ۸ آن به مراکز دارالعلوم ارتقا خواهد نمود. تطبیق این پلان ها زمینه را برای دسترسی به تعلیمات اسلامی با کیفیت به تقریباً ۹۰،۰۰۰ شاگرد تا سال ۱۳۸۹ میسر می سازد.

آموزش تخنیکی و مسلکی: وزارت معارف متعهد است تا کارمندان ملکی و کارگران تخنیکی و ماهر آینده افغانستان را با فراهم کردن امکانات آموزش تخنیکی و مسلکی در حرفه ها و پیشه های مناسب و مهارت های اداره برای تمام افغان ها بدون در نظر داشت جنسیت اجتماعی (جندر)، موقعیت جغرافیایی، نژاد، لسان، مذهب ویا توانایی فزیکیشان در تمام ولایات کشور، براه اندازد. این امر طی پنج سال آینده از طریق توسعه سیستم آموزش تخنیکی و مسلکی رسمی، مشارکت نزدیک با سکتور خصوصی و فراهم آوری کورس های آموزشی در عرصه های مختلف تخنیکی و مسلکی برآورده می گردد که به معضله بیکاری نوجوانان و جوانان اعم از پسر و دختر رسیدگی می نماید. برنامه آموزشی براساس سوابق تحصیلی شاگردان فراهم می گردد و برنامه های آموزشی را برای جوانان بی سواد تا فارغ التحصیلان صنف ۱۲ فراهم می کند. برنامه آموزش تخنیکی شامل شاگردانی می گردد که سوابق تحصیلی و آموزش مسلکی کافی داشته باشند تا مهارت های اساسی شان ارتقا داده شود. آموزش تخنیکی پیشه هائی چون اداره عامه، امور ساختمان، تکنالوژی معلوماتی، زراعت و صنایع را احتوا می کند.

آموزش های حرفوی بیشتر روی مهارت های عملی استوار بوده و در مناطق روستایی و شهری فراهم خواهد گردید. این برنامه های آموزشی لزوماً از طریق سیستم رسمی مکاتب ارایه نشده اما بیشتر به شکل آموزش در جریان کار صورت خواهد گرفت.

باتوجه به اشد ضرورت به کارگران ماهر، تمام انستیتوت های موجود تخنیکی و حرفوی احیا و تجهیز خواهند شد و انستیتوت های جدید براساس نیازمندی بازار کار، ایجاد خواهند گردید. اصلاحات در نصاب و کتب درسی بر اساس اصول عصری آموزش های تخنیکی، حرفوی و تریننگ و تمرکز روی مهارت هایی که رشد اقتصادی و کاهش فقر را کمک خواهد نمود و سکتور خصوصی بزرگ تر و با مهارت تر را با فراهم نمودن زمینه برای افراد در عرصه ایجاد پیشه های آزاد بخصوص در خدمات و سکتور زراعت، تشویق خواهد نمود، تطبیق خواهد گردید. معلمان جدید بمنظور رفع تقاضای فزاینده پیشینی شده برای آموزش های تخنیکی، حرفوی و تریننگ، استخدام و آموزش داده

خواهند شد. بطور مشابه، ساختارهای اداری و سیستم های آموزش های تخریکی، حرفوی و تریننگ برای پرسونل موجود که تدریس نمی نمایند از طریق استخدام پرسونل اداری حین توسعه سکتور فرعی، تقویت خواهد گردید. وزارت وضعیت پایین اجتماعی آموزش های تخریکی، حرفوی و تریننگ را از طریق یک کمپاین ملی مشورتی غرض توضیح فواید آموزش های تخریکی، حرفوی و تریننگ، رشد خواهد داد.

سواد آموزی و تعلیمات غیر رسمی: استراتژی کلی وزارت معارف در خصوص سواد آموزی و تعلیمات غیر رسمی تطبیق مستقیم برنامه های سواد آموزی و ایجاد پالیسی، تعیین معیارهای نظارتی ارزیابی شاگردان و تصدیق تسهیل کننده، آموزش دادن و کمک به ترینان و تسهیل کننده گان به سطح قرأ، تشویق و کمک به تطبیق بهترین شیوه ها، مواد و نصاب که برای حیات هر شاگرد مهم پنداشته میشود، جمع آوری، تحلیل و پخش معلومات و هماهنگ ساختن تمویل کننده گان و همکاران تسهیل کننده (ادارت غیر دولتی و سایر سازمانها) غرض حصول اطمینان از تحت پوشش قرار دادن تمام کشور، شامل خواهد ساخت. بمنظور کاهش در مصارف و افزایش در تأثیر گذاری، وزارت معارف کار خود را به اساس برنامه های موجود انکشافی مانند برنامه ملی رشد مهارت ها و مراکز آموزش های حرفوی مربوط به وزارت کار و امور اجتماعی ادامه خواهد داد و اطمینان حاصل خواهد نمود که سهولت ها به سطح ولسوالی ها از طریق ایجاد مراکز آموزشی به سطح جوامع، وجود داشته باشند. استراتژی کلی سواد آموزی از طریق وزارت معارف، مرکز ملی سواد آموزی، دفاتر وزارت در ولایات و ولسوالی ها، و مراکز آموزشی در جوامع راه اندازی خواهد شد و استفاده از طرح های چندین جهتی و مواد بمنظور مرتبط ساختن روند آموزشی به نیازمندی های شاگردان بزرگسال را تشویق خواهد کرد.

اداره و ارتقای ظرفیت: وزارت بحیث بزرگترین کارفرما و یکی از نهادهای وابسته به کمک های مالی بیرونی برای سرمایه فزیک و بشری و نیازمندی های سرمایه گذاری، قصد دارد تا در ارتباط نزدیک با جامعه تمویل کننده کار نماید و اعتماد در قابلیت وزارت را در عرصه تنظیم تغییرات، کسب نماید. دیدگاه وزارت در عرصه تغییر اداری شامل اعتماد فزاینده روی کارمندان و سیستم خودش و بستگی به معیارهای اداره عامه بمنظور نیل به قابلیت پایدار غرض تمویل و کمک به عرضه آموزش های باکیفیت از صنوف ۱-۱۲ و در سایر ساحات مشخص که درج منشور این وزارت است، میباشد.

باتوجه به دسترسی و وضعیت حساس بهبود آموزش در برابر پیشرفت های اجتماعی - اقتصادی و امنیتی، وزارت یک واحد را ابتدا در چوکات مقام وزارت غرض تهیه یک برنامه اطلاعاتی و مشوره به سطح اجتماع ایجاد خواهد نمود و سهمگیری جوامع به سطح مکاتب را تسهیل خواهد کرد.

بخش چهارم: برنامه سازی

برنامه های وزارت طوری تهیه شده است تا در مورد یک طرح کلی برای سکتور معارف، اطمینان حاصل گردد. دسترسی به آموزش های ابتدایی به تنهایی خود منابع بشری و اجتماعی را که در مساعی دولت سازی در کشور بطور عاجل نیاز است، تأمین نخواهد کرد. برنامه آموزشی وزارت معارف شامل نیازمندی های زیربنا، نیازمندی های تخریکی، انکشاف سیستم ها و اهداف برنامه یی و اولویت ها، میباشد. آموزش های تخریکی، تعلیمات ثانوی و تعلیمات برای گروپ های خاص هرکدام بخش مهم ایجاد جامعه به اساس فهم را که قادر به پاسخگویی به نیازمندی های موجود اقتصادی افغانستان و منطقه باشد، تشکیل میدهد. هشت برنامه دارای اولویت وزارت معارف بطور ذیل میباشد:

۱. برنامه تعلیمات عمومی در برگیرنده بخش های ذیل است:

- چارچوب ها پالیسی، قوانین و مقررات: وزارت در نظر دارد تا با سایر نهاد های ملی و دولتی در عرصه تهیه قوانین، مقررات و پالیسی ها کار نماید. مهمترین اینها عبارت از قانون معارف است که بعد از تسوید و بررسی توسط کابینه شورای ملی آنرا تصویب خواهد کرد (همچنان ظرفیت های اداره بخش ها و برنامه اصلاحات اداری را مشاهده نماید).
- ایجاد مکاتب جدید: بمنظور رفع تقاضای روز افزون برای آموزش و بمنظور نیل به اهداف شمولیت که در برنامه مؤقت استراتیژی انکشاف ملی افغانستان از آن تذکر بعمل آمده است، چنین تخمین میگردد که وزارت نیاز به اعمار ۹۱۲۵ باب مکتب در مدت پنج سال آینده خواهد داشت. در حالیکه اعمار مکاتب جدید توسط ریاست اعمار مکاتب برنامه ریزی و نظارت خواهد شد، ریاست تعلیمات عمومی پرسونل لازم برای مکاتب جدید را استخدام خواهد کرد.
- برنامه های خاص برای گروپ های خاص: هدف کلی وزارت معارف عبارت از حصول اطمینان در مورد اینکه تمام اطفال و جوانان در افغانستان بدون در نظر داشت جنسیت، نژاد، وضعیت اجتماعی - اقتصادی و ارتباطات مذهبی به آموزش دسترسی دارند یا خیر، میباشد. بمنظور نیل به این هدف، وزارت استراتیژی های متعددی را طوری که در این پلان طرح گردیده است، تطبیق خواهد کرد. برای دختران و همچنان اطفال معیوب، شاگردان ممتاز، کوچی ها و جوانان که فراهم نمودن زمینه آموزش برای شان در گذشته مورد غفلت قرار داده شده است، برنامه های خاص ایجاد خواهد شد تا اطمینان حاصل گردد که حق آموزش شان تلف نگردد.
- فعالیت های بیشتر مربوط به نصاب، ورزش و پیش آهنگ ها: در مشوره با کمیته ملی المپیک، وزارت (ریاست تهیه نصاب تعلیمی و ریاست تربیت بدنی و سپورت مربوط ریاست عمومی معارف) پالیسی ها و رهنمود ها برای تربیت بدنی و سپورت در مکاتب را تهیه خواهد کرد. معلمان تربیت بدنی توسط ریاست تربیت بدنی و ریاست تربیه معلمان آموزش داده خواهند شد و مواد ورزشی و وسایل برای کلیه مکاتب ابتدائیه و متوسطه فراهم خواهد گردید. هر مکتب دارای میدان ورزش / بازی خواهد بود. مواد/وسایل خاص تربیت بدنی و ورزش همچنان برای اطفال معیوب تهیه خواهد گردید.
- خدمات شاگردان (صحت، مشوره دهی، غذا برای شاگردان در مکاتب): به همکاری سایر وزارتخانه ها، خدمات صحی و تهیه غذا برای مکاتب و فعالیت های شاگردان نیز فراهم خواهد شد. غذا در مکاتب و مراقبت های صحی نه تنها یکی از طریقه های تشویقی برای شاگردان جهت رفتن به مکتب و والدین شان جهت فرستادن اطفال شان به مکتب محسوب میگردد، بلکه دست آورد های موفقانه را نیز به ارمغان خواهد آورد. از طریق یک پروژه آزمایشی، تحقیقات در مورد تأثیرات تهیه غذا در مکاتب غرض بهبود دست آورد های آموزشی راه اندازی و طرح خواهد گردید. پالیسی ها و رهنمود ها برای برنامه تهیه غذا و کمک غذایی برای شاگردان، تهیه خواهد شد.
- نظارت و سرپرستی: ناظران معارف توسط ریاست تعلیمات عمومی آموزش داده خواهند شد و در ولسوالی ها و ولایات با لویایح وظایف واضح توظیف خواهند شد. رهنمود های نظارتی و چک لست ها در مشوره با ریاست های تربیه معلم، تهیه نصاب درسی و اداره عمومی بمنظور تسهیل کار این ناظران، تهیه و ترتیب خواهد شد.
- اداره و سهمگیری: شورا های مشاورتی و تقویتی مکاتب در حصول اطمینان در مورد ماحول بخوبی تنظیم شده و مصوون آموزشی، لازم پنداشته میشوند. این شورا ها بحیث میکانیزم مهم نظارتی غرض حصول اطمینان از اینکه معلمان و کارمندان اداری در برابر جوامع و شاگردان جوابگو باشند، مورد استفاده قرار خواهند گرفت. آنها همچنان در حفظ و مراقبت مکاتب محلی، و استفاده از سهولت های آموزشی برای وقایعی که برای تمام جامعه مفید واقع میگردد، سودمند خواهند بود.

۲. برنامه تربیه معلم متشکل از بخش های ذیل خواهد بود:

- تجهیز و ارتقای سطح سهولت های تربیه معلمان: بمنظور تسهیل برنامه های آموزشی داخل خدمت و قبل از آغاز خدمت، وزارت در جهت ایجاد یکتعداد سهولت ها به سطح مرکزی، ولایتی و ولسوالی ها، کار خواهد نمود. به سطح مرکزی، وزارت

یک انستیتوت ملی تربیه معلمان را ایجاد خواهد نمود. تمرکز این انستیتوت روی تربیه مربیان برای مراکز ولایتی خواهد بود نه روی تربیه مستقیم معلمان.

- تربیه معلمان قبل از آغاز خدمت معلمی: نصاب جدید تربیه معلمان در دوره قبل از آغاز خدمت معلمی در حال تهیه شدن است که با کتب درسی نصاب جدید آموزش های ابتدایی ارتباط دارد و به اساس درجه های معین ترتیب میگردد. نصاب مذکور همچنان عناصر روش های عصری پیداگوزی را در بر خواهد داشت و بمنظور آماده ساختن معلمان برای امتحان ملی تشخیص سویه بر اساس لیاقت و شایستگی، طرح میگردد.
- تربیه معلمان داخل خدمت: در حال حاضر در حدود ۱۴۰۰۰۰ معلم در افغانستان مصروف خدمت هستند. تعداد محدود این استادان دارای مهارت های لازم درسی و دانش در مضامین هستند تا بصورت موثر تدریس نمایند. براساس شایستگی نصاب درسی قبل از خدمت که از سوی وزارت معارف طرح خواهد گردید و بر بنیاد مواد درسی که قبلاً از طریق برنامه تربیه معلم تهیه گردیده اند، این وزارت یک مجموع مفردات تربیه معلم داخل خدمت را تهیه و ترتیب خواهند کرد. این مفردات درسی پاسخگوی نیازمندی های مشخص آموزش استادان اعم از لحاظ پیداگوزی و دانش مضامین خواهد بود.
- اداره معارف: کارمندان کلیدی ریاست تربیه معلم، انستیتوت تربیه معلم، مرکز تربیه معلم و مکاتب تجربی به منظور اجرای درست امورات شان، نیاز به فراگرفتن مهارت های اساسی در زمینه اداره، نظارت و ارزیابی دارند تا باشد که کیفیت تدریس را در موسسات مربوطه شان بهبود بخشند. غرض رسیدن به این هدف، ورکشاپ های منظم تجدید معلومات و بورسهای کوتاه مدت و درازمدت سالانه برایشان فراهم خواهد گردید.
- پژوهش و معیارها: تلاشها در راستای ثبت و ارزیابی استادان که از سوی وزارت انجام میگردد (برنامه دارای اولویت اداره ظرفیت ها و برنامه اصلاحات اداری را نیز مشاهده نمایید) اساس را برای انکشاف سیستم اعطای تصدیقنامه ها خواهد گذاشت که زمینه را برای استادان که فاقد شرایط لازم هستند مساعد خواهد ساخت تا با سهگیری در آموزش های داخل خدمت، تصدیق نامه ها را اخذ نمایند.
- آموزش معلم از راه دور: ریاست تربیه معلم یک برنامه داخل خدمت را جهت آموزش معلمان از راه دور طرح مینماید. استادان که در این برنامه اشتراک مینمایند و آنرا به پایه اكمال میرسانند برایشان تصدیق نامه اهدا خواهد گردید. ریاست تربیه معلم با ریاست تعلیمی و تربیتی رادیو تلویزیون یکجا کار خواهد نمود تا مواد درسی سمعی و بصری را تهیه و ترتیب نمایند. این برنامه حین تطبیق نظارت خواهد گردید.

۳. برنامه اعمار مکاتب شامل بخش های ذیل خواهد بود:

- ساختار ها برای پلانگذاری اعمار مکاتب، نظارت و حفظ و مراقبت از آن: با درنظر داشت تلاشها و مساعی جهت اعمار مکاتب که در سرتاسر کشور ضروری پنداشته میشود، یک ساختار ملی مسولیت ها از سطح مرکز تا سطح مکاتب ایجاد خواهد گردید. این میکانیزم اداری روی یک تعداد شورا ها وابسته خواهد بود و مسولیت ها را از سطح مرکز به سطح ولایات و محلات غیر مرکزی خواهد ساخت. وزارت معارف سه نهاد عمده اداری را ایجاد خواهد نمود: (۱) کمیته اعمار و انسجام مکاتب در سطح وزارت (۲) شورای ولایتی معارف در ۳۴ ولایت و (۳) شورای مشورتی و حمایت مکاتب در مکتب دولتی.
- ظرفیت تخنیکی ریاست ساختمانی مکاتب وزارت معارف در سطح مرکز و ولایات: این ریاست مسولیت انسجام و نظارت تخنیکی از امور ساختمانی تمام مراکز آموزشی را در کشور به عهده دارد. در حال حاضر، این ریاست دارای ۵ انجینر میباشد که در مقایسه به پروژه های متعدد که در طی پنج سال آینده، ضروری میباشد، کافی نمیشد. ظرفیت این ریاست با استخدام ۱۶ سروی کننده متخصص، و مهندس بلند برده خواهد شد. علاوه برآن، برای تیم های ولایتی نیز مهندس استخدام خواهد گردید.
- اعمار مکاتب و تهیه میز و چوکی: ریاست ساختمانی مکاتب وزارت معارف مکلف است تا تمام همکاران خویش را (ادارات غیر مرکزی شده معارف و همکاران انکشافی) در زمینه معیار های موجود برای احیای مجدد و بازسازی مکاتب و استفاده از این رهنمود ها، مطلع سازد. رهنمود های وزارت در رابطه به روند ساختمانی مکاتب، تشریک مسولیت ها و مشخصات که برای مکاتب موثر دولتی ضروری پنداشته میشود، تهیه و ترتیب گردیده اند.

۴. برنامه طرح نصاب و مواد درسی شامل بخش های ذیل خواهد بود:

- بررسی چارچوب ملی نصاب تعلیمی: مشوره های عامه در زمینه مسوده چارچوب انجام خواهند گردید تا اطمینان حاصل گردد که نظریات همکاران مربوطه در نهایی سازی چارچوب مدنظر گرفته شده اند. چارچوب نصاب تعلیمی به زبان های دری و پشتو به چاپ خواهد رسید و بصورت گسترده توزیع خواهد گردید. علاوه بر آن، بعد از تهیه مفردات درسی جدید، (بخش دوم را مشاهده نمایید) این چارچوب دوباره مرور خواهد گردید. بعد از اینکه این چارچوب نهایی گردد، غرض منظوری دولت ارایه خواهد گردید.
- طرح نصاب درسی برای تعلیمات متوسط و عالی: طوریکه در ورکشاپ یونیسکو پیرامون طرح نصاب تعلیمی ثانوی موافقه گردید، یک تیم چهل نفری افغان که در مضامین (تعلیمات اسلامی، ادبیات، ریاضیات، ساینس، اجتماعیات، هنر و فرهنگ) تخصص داشته باشند در شهر عمان، اردن برای مدت یک ماه گردهم خواهند آمد تا با همکاری مشاورین بین المللی / متخصصین ارشد مفردات درسی جدید را در عرصه های مختلف درسی، تهیه و ترتیب نمایند. در جریان این مدت، مسوده چارچوب نصاب تعلیمی نیز تجدید نظر خواهد گردید.
- کتب درسی و رهنمای معلم: به منظور برآوردن نیازمندی های مربوط به سطح افزایش در شمولیت شاگردان، سطح تهیه و توزیع کتب درسی نیز باید افزایش یابد. در طی پنج سال آینده، افزایش در سطح شمولیت شاگردان در صنوف ابتدایی به ۵.۳ میلیون نفر پیش بینی میگردد که البته افزایش تقریباً یک میلیون شاگرد جدید را نشان میدهد. زمانیکه میلیون ها تن شاگرد از طریق سیستم معارف جذب میگردند، این امر باعث خواهد گردید تا در سطح تعلیمات ابتدایی و ثانوی تقاضای بیشتر به وجود آید که سطح شمولیت پیش بینی شده در حدود ۱.۵ میلیون و ۳۵۰۰۰۰ بصورت جداگانه خواهد بود.
- فراهم آوری سایر مواد و وسایل آموزشی برای مکاتب: تخریب زیربنای مکاتب در سرتاسر کشور و سطح پایین سرمایه گذاری در معارف منجر به از بین رفتن مواد درسی و آموزشی مانند وسایل سمعی و بصری، لابرتوار های ساینسی و کتابخانه های مکاتب گردیده است. علاوه بر آن، تعداد محدود مکاتب کشور دارای کمپیوتر میباشد. با اعمار شدن مکاتب جدید در طی پنج سال آینده، ریاست نصاب درسی مکلف خواهد بود تا این مکاتب را از لحاظ مواد درسی تجهیز نماید که این امر باعث بهبود کیفیت معارف خواهد گردید.
- بهبود ساختار ها و دفاتر ریاست مرکزی: وزارت در نظر دارد تا یک انستیتوت ملی نصاب درسی را ایجاد نماید که از سطح استقلالیت سیاسی برخوردار خواهد بود. در این انستیتوت متخصصین ویژه طرح نصاب تعلیمی، متخصصین مفردات درسی، افرادی که از تجارب تحریر برخوردار باشند، و یک تیم کارمندان گرافیک دیزاین، کار خواهند کرد. تیم های متخصص در جهت فراهم آوری مواد درسی برای شاگردان صنوف مقدماتی ابتدایی، شاگردان تعلیمات عمومی، تعلیمات اسلامی، ایجاد خواهند گردید. مواد درسی بصورت مداوم ارزیابی و تجدید نظر خواهند گردید تا نیازمندی های اطفال افغانستان را منعکس ساخته باشد.
- منابع بشری و ارتقای ظرفیت: ظرفیت ریاست متذکره در جهت تهیه مفردات درسی با کیفیت در وقت معین نه تنها مربوط به سرمایه گذاری در مراکز و تجهیزات میگردد، بلکه همچنان به افزایش کارمندان و استخدام کارمندان ماهر که دارای تجارب طرح نصاب تعلیمی، تجارب ارزیابی و آزمایش، و تجارب گرافیک و دیزاین باشند، میگردد. در جریان سال ۱۳۸۶، با حد اقل ۷۲ مولف کتب درسی عقد قرارداد صورت خواهد گرفت تا کتب درسی جدید دوره ثانوی را به رشته تحریر در بیاورند.
- بورد ملی معیار ها: وزارت معارف یکجا با انستیتوت طرح نصاب تعلیمی بورد ملی معیار ها را تا پایان سال ۱۳۸۶ ایجاد خواهد کرد. این بورد نیمه مستقل یک سیستم ملی ارزیابی شاگردان را در جریان سالهای ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ طرح خواهند کرد. روند کار آن شامل آموزش هیئت امتحانی، تهیه پرسشنامه ها برای هر مضمون و هر صنف و دوره آزمایشی امتحانات میباشد. امتحانات مکمل باید برای تطبیق کامل در جریان سال ۱۳۸۸ آماده باشد.

۵. برنامه تعلیمات اسلامی شامل بخش های ذیل میباشد:

- طرح سیستم ملی تعلیمات اسلامی: هدف کلیدی این برنامه این است تا از طریق گردهم آوردن متنفذین سیاسی، مذهبی و اکادمیک در روند مشورتی و مباحثاتی، توافق گسترده و حمایت سیاسی را به وجود آورد. این روند مشورت های عامه قبلاً آغاز گردیده است و اساس را برای مشوره ها و مباحث بیشتر پایه گذاری نموده است که از طریق یک رشته مباحث در کابل و در مراکز عمده منطقه یی در طی پنج سال آینده، ادامه خواهد یافت.
- نصاب ملی برای تعلیمات اسلامی: ریاست تعلیمات اسلامی در نظر دارد تا چارچوب نصاب تعلیمی سایر کشور های اسلامی را بررسی نماید و سیمینار ها، ورکشاپها و کنفرانس های مختلف را در جهت آماده ساختن یک چارچوب جدید نصاب تعلیمی برای تعلیمات اسلامی، راه اندازی نماید. بعد از اینکه چارچوب نصاب تعلیمی تکمیل گردد، مفردات درسی برای هر مضمون و صنوف تعلیمات اسلامی تهیه و ترتیب خواهند گردید.
- کتب درسی، مواد درسی و رهنمای معلم: هدف اساسی این بخش آنست تا عناوین مضامین صنوف ۷-۱۴ دیزاین و تحریر گردد و غرض بررسی و ویرایش به شورای ملی تعلیمات اسلامی تا پایان سال ۱۳۸۶ ارایه گردد. بعد از مرحله بررسی و ویرایش، این کتب درسی در سال ۱۳۸۷ چاپ و توزیع خواهند گردید. ریاست تعلیمات اسلامی در نظر دارد تا در سال ۱۳۸۸ این کتابها را باردیگر مرور نماید تا در صورت ضرورت تغییرات لازم را در آن بیاورد.
- اعمار، احیای مجدد و تجهیز مدارس: از آنجاییکه سهولت ها و فرهنگ آموزش در مدارس فعلی در مطابقت با معیار و کیفیت قابل پذیرش قرار ندارد، بنابراین، در نظر است تا از جمله ۳۴ مدرسه ولایتی، هشت مدرسه آن به مراکز عصری تعلیمات اسلامی انکشاف یابد. در حالیکه این برنامه سرتاسری بوده، اما توجه ویژه برای مناطق بی ثبات میذول خواهد گردید.
- سیستم های اداره: به منظور دستیابی به اهداف کلی تعلیمات اسلامی طی پنج سال آینده، ظرفیت های اداری این سیستم باید ارتقا یابد. این ریاست سعی خواهد نمود تا این کار را از طریق فراهم آوری کورس های مختلف تخنیکی و برنامه های آموزشی در بخش های اداری، مالی و محاسبه، مساعد سازد.
- تربیه معلم: هدف عمده جهت دستیابی به این امر عبارت از فراهم آوری برنامه های آموزشی برای استادان موجود، تنظیم کورس های آموزشی و استخدام استادان جدید میباشد. ریاست تعلیمات اسلامی در نظر دارد تا به تعداد ۲۰۰۰ فارغ مدارس را از طریق فراهم آوری بورسیه ها کشورهای خارجی در طی چهار سال آینده، تحت آموزش قرار دهد. در نظر است تا سال ۱۳۸۹ سالانه برای ۵۰۰ فارغ مدارس بورسهای تحصیلی فراهم گردد.
- پالیسی ها برای مدارس خصوصی و بین السرحدی: بسیاری از افغانهای عودت کننده در مدارس پاکستان و ایران مشغول درس بوده اند. چون مدارس ایران و پاکستان با وزارت معارف افغانستان رابطه ندارد، بنابراین تفکیک تصدیقنامه های اصلی و جعلی برای ریاست تعلیمات اسلامی دشوار به نظر میرسد. ریاست تعلیمات اسلامی در نظر دارد تا به منظور ارزیابی آموخته های شاگردان عودت کننده و تصدیق دروس شان، آنها را مورد ارزیابی و آزمون قرار دهند.

۶. برنامه تعلیمات و آموزش های تخنیکی و حرفوی شامل بخش های ذیل خواهد بود:

- زیربنا و تجهیزات: وضعیت فعلی انهدام تقریباً تمام مکاتب تعلیمات حرفوی و مواد لازمه آن و پیش بینی سطح فزاینده شمولیت شاگردان در سالهای ۱۳۸۹-۲۰۱۰ به تلاشها و مساعی بیشتر بازسازی و احیای مجدد نیاز خواهد داشت. ریاست آموزش های تخنیکی و حرفوی وزارت، ریاست امور ساختمانی، واحد نقشه کشی مکاتب و ریاست اداری وزارت یکجا در جهت دستیابی به این اهداف کار خواهند کرد.
- طرح نصاب تعلیمی: سکتور فرعی تعلیمات و آموزش های تخنیکی و حرفوی وزارت معارف در حال حاضر یک برنامه جدید را آغاز مینماید تا این سکتور را با سکتور های اشتغال خصوصی و قرضه های کوچک به مثابه احیای مجدد اقتصاد کشور، بیشتر مرتبط و مدغم سازد. نکته عطف توجه برای طرح نصاب تعلیمی عبارت از شرایط بازار کار خواهد بود به شمول شرایط کارمندان مسلکی که توانایی کاربرد اساسات عصری اداره عامه را دارا هستند.

- ارتقای ظرفیت تخنیکي: تطبيق نصاب تعليمی جديد و توسعه سکتور فرعی تعليمات و آموزش های تخنیکي و حرفوی مستلزم تجديد مهارت های تخنیکي برای کارمندان تدریسی و اداری نیز خواهد بود. تعداد زیادی استادان نیاز دارند تا به شیوه های جدید، کاربرد تکنالوژی جدید و اساسات نصاب تعليمی آشنایی حاصل نمایند تا از مهارتهای شان در رشد اقتصاد استفاده به عمل آید.
- اداره: در طی پنج سال آینده، سیستم آموزشهای تخنیکي و حرفوی بصورت چشمگیر توسعه خواهد یافت. سطح شمولیت شاگردان در مکاتب رسمی تعليمات تخنیکي و مسلکی در سالهای ۱۳۸۹-۲۰۱۰ به ۴۶۰۰۰ تن شاگرد پیش بینی میگردد و به همین ترتیب کورسهای کوتاه مدت تخنیکي و مسلکی برای ۲۵۰۰۰ تن شاگرد فراهم خواهد گردید. (بخش ۵ را مشاهده نمایید). اداره موثر آموزشهای تخنیکي و مسلکی امر ضروری خواهد بود. کارمندان اداری و تدریسی به منظور رسیده گی به این تعداد شاگرد در کورسهای تخنیکي، تقویت و ارتقای ظرفیت خواهند گردید.
- کورسهای کوتاه مدت آموزشی: ریاست آموزشهای تخنیکي و حرفوی کورسهای کوتاه مدت را در طی سالهای آینده فراهم خواهد نمود که به تعداد ۴۰۰۰ شاگرد و کارمندان ملکی (که حداقل ۴۰ فیصد آنها طبقه اناث خواهد بود) در بر خواهد داشت و در بخش های اداره، امور مالی، محاسبه، تکنالوژی معلوماتی تدریس خواهد نمود.

۷. برنامه سواد آموزی و تعليمات غیر رسمی شامل بخش های ذیل خواهد بود:

- برنامه ملی برای فراهم آوری سواد آموزی: یک برنامه ملی سواد آموزی که هدف از آن پوشش سرتاسری سواد در کشور میباشد به توشیح کامل رئیس جمهور و کابینه نیاز خواهد داشت. وزارتخانه های زیادی ممکن خواسته باشند تا صنوف سواد آموزی را که مشخص برای برنامه های شان میباشد، راه اندازی نماید. بنابر آن، وزارت معارف با دولت افغانستان در جهت ایجاد یک کمیسیون عالی سواد حیاتی کار خواهد کرد تا برای برنامه های گسترده سواد حیاتی کمکهایی را فراهم نماید.
- سهمگیری مردم محل: مردم محل همکاران کلیدی در جهت بهبود سواد آموزی در افغانستان محسوب میگرددند. در حالیکه وزارت معارف تطبيق بعضی از کورسهای سواد آموزی را بصورت مستقیم کمک خواهد نمود، نقش آن بیشتر روی تطبيق تمرکز خواهد یافت. هرچند این وزارت در نظر دارد تا تعداد آموزگاران سواد حیاتی را در طی پنج سال آینده افزایش دهد، این برنامه های آموزشی مستلزم همکاری بیشتر مردم محل خواهد بود تا مکانهای آموزشی، مواد درسی محلی و در صورت امکان، آموزگاران داوطلب را فراهم نماید.
- کمکهای مسلکی برای آموزگاران سواد: مرکز ملی سواد آموزی کمکهای داخلی را برای آموزش آموزگاران سواد در سطح ولایت و ولسوالی فراهم خواهد نمود. این مرکز رهنمود و معیارهای آموزشی را تهیه و ترتیب خواهد کرد. برنامه های آموزشی از طریق یک شیوه تسلسل در سطح ولسوالی و محل اجرا خواهند گردید و از سوی همکاران موسسات غیر دولتی کمک خواهند شد. وزارت معارف تعداد استادان کورسهای سواد آموزی را از ۴۰۰۰ که در حال حاضر در کابل مشغول تدریس هستند تا پایان سال ۱۳۸۷ به ۱۰۰۰۰ تن نفر در سرتاسر کشور افزایش خواهد داد.
- مواد درسی سواد آموزی و ساختار های حمایتی: نصاب فعلی درسی ریاست سواد آموزی در جاییکه ضروری پنداشته میشود، مورد استفاده قرار خواهد گرفت. علاوه بر آن، موسسات که کورسهای سواد آموزی را قبلاً روی دست دارند باید مواد درسی شان از طریق وزارت معارف منظور گردد. در اوایل سال ۱۳۸۷، برنامه ملی سواد آموزی از وسایل آموزشی برای هر صنف استفاده خواهد نمود. محتویات این مواد به زنده گی شاگردان و ضرورت برای مهارتهای موثر ارتباط خواهد داشت. بنابر آن، حین سواد آموزی نه تنها به کتب درسی اتکا خواهد شد، بلکه همچنان مواد عملی در داخل و خارج از افغانستان نیز مورد استفاده قرار خواهد گرفت.
- نظارت و ارزیابی: برنامه های سواد آموزی به منظور بیان حسابدهی برای دولت و مردم عام، طرح و نظارت خواهند گردید. پیشرفت در آموخته های شاگردان باید انعکاس یابد هرگاه برنامه سواد آموزی کاملاً موفق باشد. به منظور انجام این امر، سیستم های ایجاد خواهند گردید تا در مورد سطح شمولیت، اشتراک و دستآورد های شاگرد برای وزارت و مردم عام معلومات ارایه نماید.

- استفاده از رسانه های گروهی: به منظور توسعه معارف به تمام خانه ها در افغانستان، استفاده از رسانه های گروهی، به شمول رادیو، و تکنالوژی معلوماتی امر ضروری پنداشته میشود. کمپاین رسانه های گروهی به حمایت رهبران مذهبی و تجاری در کشور نیاز خواهد داشت تا معارف به تمام افغانها توسعه یابد. با وصف آنکه رادیو و تلویزیون نمیتواند تا تعویض برای تدریس شاگردان سواد آموزی باشد، اما میتواند تا در مورد سواد آگاهی عامه را بلند ببرد.

۸. برنامه اداره و ارتقای ظرفیت شامل بخش های ذیل خواهد بود:

- بودجه اصلاحات اداره مصارف عامه: وزارت معارف از جمله سه وزارتخانه های است که برنامه آزمایشی بودجه در افغانستان را تطبیق خواهد نمود. این نخستین گامی در راستای توحید بودجه ملی میباشد و شیوه اداری را که در این پلان استراتیژیک منعکس گردیده، حمایت خواهد نمود.
- سیستم های معلوماتی و تکنالوژی معلومات: وزارت معارف یک شبکه مرکزی موقت تکنالوژی معلوماتی را در دفتر مرکزی ایجاد نموده است که در حال حاضر، ۱۲۵ مصرف کننده دارد و دسترسی انترنیت و امکانات چاپ را برای یک تعداد شعبات مساعد ساخته است. یک پلان استراتیژیک تکنالوژی معلومات منحصی از ارتقای ظرفیت وزارت تهیه و ترتیب خواهد گردید. با همکاری مراجع تمویل کننده، پیشرفت در زمینه طرح یک سیستم معلومات اداره معارف صورت گرفته است و نخستین سروی جمع آوری معلومات نیز به پایه اكمال رسیده است.
- اصلاحات اداره عامه: اولویت تشکیلاتی برای وزارت معارف این است تا یک ساختار تشکیلاتی را تهیه نماید که این وزارت را در میان مدت کمک نموده و اساس را برای اصلاحات اداره عامه در سرتاسر وزارت، پایه گذاری نماید. وزارت معارف ساختار مجدد خواهد گردید که پالیسی اصلی و نقش نظارتی آن در دفتر مرکزی بوده و تمام منابع و برنامه های آن به سطح مکاتب غیر مرکزی خواهد گردید.
- منابع بشری و ارتقای ظرفیت: مانند سایر عرصه های خدمات ملکی، وزارت معارف نیز خسارات بیشمار را در عرصه های معیار های اداری خویش متحمل شده است و اساسات و شیوه های موثر اداری کمتر به نظر میرسد. هدف این وزارت آنست تا یک نیروی کاری آموزش دیده و شایسته را ایجاد نماید. البته این کار به مساعی مداوم ارتقای ظرفیت و تدابیر کوتاه مدت در جهت متمم ساختن تشکیل فعلی وزارت با تجارب بیرونی، نیاز خواهد داشت. این وزارت با همکاری مراجع تمویل کننده، یک استراتیژی را به منظور ارتقای ظرفیت این وزارت در درازمدت اتخاذ خواهد نمود.
- چارچوب حقوقی: ضرورت اشد احساس میگردد تا یک قانون جدید معارف در مطابقت با قانون اساسی کشور، طرح و تصویب گردد که در آن نقش و صلاحیت وزیر و وزارت معارف تصریح خواهد گردید.

بخش پنجم: تجزیه و تحلیل نقش ها

در حالیکه وزارت معارف مسوولیت تعلیم و تربیه را در سرتاسر کشور به عهده دارد، سایر وزارتخانه ها نیز سیستم کلی معارف افغانستان را حمایت مینمایند:

- وزارت تحصیلات عالی مسوولیت تحصیلات عالی را به شمول آموزش استادان لیسه ها (صنوف ۱۰-۱۲) را به عهده دارد.
- وزارت کار و امور اجتماعی مسوولیت برنامه های غیر رسمی آموزشی را مانند آموزشهای حرفوی و مهارت ها، برنامه های سواد آموزی بزرگسالان، و کود کستان ها را به عهده دارد.
- وزارت فواید عامه - اعمار مکاتب.
- وزارت ترانسپورت و هوانوردی ملکی - اداره بعضی مکاتب تخنیکی و حرفوی.
- وزارت آب و برق - اداره بعضی مکاتب تخنیکی و حرفوی.
- وزارت مخابرات - اداره بعضی مکاتب تخنیکی و حرفوی.
- وزارت اطلاعات، فرهنگ و توریسم - اداره بعضی مکاتب تخنیکی و حرفوی.
- وزارت شهدا و معلولین - تعریف پالیسی های واضح برای اطفال که به آموزش خاص ضرورت دارند.
- وزارت صحت عامه - انکشاف ابتکار صحی مکاتب.
- وزارت حج و اوقاف - تقویت سیستم تعلیمات اسلامی وزارت.

ضرورت آن احساس میگردد تا وزارتخانه های که از سکتور معارف در کشور حمایت مینمایند، هماهنگی نزدیک داشته باشند.

وزارت معارف همکاران متعدد بین المللی دارد که عبارتند از:

- یونیسکو
- برنامه انکشاف بین المللی ایالات متحده آمریکا، برنامه انکشاف بین المللی دنمارک، بانک جهانی، یونیسف، آلمان، فرانسه، شبکه انکشافی آغاخان - همکاران عمده در بخش آموزش استادان میباشد
- یونیسف و کالیج استادان کلمبیا - پروژه جدید طرح نصاب درسی برای مکاتب ابتدایی را کمک مینماید
- شورای اکادمیک افغانستان
- تیم های بازسازی ولایتی - در اعمار و احیای مجدد مکاتب سهم دارند
- تیم های مهندسی ولایتی - طرح، اعمار، احیای مجدد، تفتیش مکاتب
- موسسات غیر دولتی - برنامه های آموزش سریع؛ مکاتب محلی؛ آموزش اطفال معیوب، اطفال محتاج، اطفال با استعداد؛ کورس های تربیه معلم، تعلیمات قبل از شمولیت در مکتب، فراهم آوری کمک برای نظارت مستقل مکاتب
- مرکز ملی سواد آموزی
- مراکز آموزشی محلی
- کمیسیون خدمات ملکی
- بانک جهانی - تمویل برنامه EQUIP
- شوراها مشورتی مکاتب - سهمگیری مردم محل در پیشبرد مکاتب منجر به مالکیت و مصونیت مکاتب خواهد شد
- یونیسکو، اداره بین المللی معارف و یونیسف - طرح یک نصاب جدید تعلیمی برای تعلیمات عمومی

- اداره انکشاف بین المللی دنمارک، برنامه غذایی جهان، اداره عرضه خدمات بازسازی و انکشاف افغانستان - تهیه و توزیع کتب درسی
- شوراهای ولسوالی و اجتماعات محلی - سروی نقشه مکاتب
- کمیته ملی المپیک
- انجمن پیشاهنگان افغانستان
- رادیو- تلویزیون تعلیمی و تربیتی - برنامه های تربیه معلم، برنامه های آموزش از راه دور
- دفتر Equal Access (یک موسسه غیر دولتی انکشاف رسانه ها) - برنامه های تربیه معلم، برنامه های آموزش از راه دور
- خدمات برای رسانه ها - برنامه های تربیه معلم، برنامه های آموزش از راه دور
- پروژه BESST تمویل شده USAID، برنامه های تربیه معلم، برنامه های آموزش از راه دور
- ریاست تربیه معلم - برنامه های تربیه معلم، برنامه های آموزش از راه دور